

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Správní trestání mladistvých

Plzeň 2019

Ihab Abdulla Almaghrebi

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra správního práva

Studijní program právo a právní věda

Studijní obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Správní trestání mladistvých

Zpracoval: Ihab Abdulla Almaghrebi

Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. Jan Malast, Ph.D.

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ihab ALMAGHREBI**
Osobní číslo: **R14M0010P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Správní trestání mladistvých**
Zadávací katedra: **Katedra správního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Správní právo trestní
2. Prameny a analogie
3. Správní delikty
4. Hmotněprávní rovina
5. Procesněprávní rovina
6. Osobnost pachatele z hlediska psychologie

Rozsah grafických prací:
Rozsah kvalifikační práce: 50
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury: viz příloha

Vedoucí diplomové práce: JUDr. et PhDr. Jan Malast, Ph.D.
Katedra správního práva

Datum zadání diplomové práce: 29. března 2018
Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2019

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 27. září 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „*Správní trestání mladistvých*“ vypracoval zcela samostatně za použití pouze uvedených zdrojů v souladu s pravidly odborné vědecké práce.

Plzeň, březen 2019

Ihab Abdulla Almaghrebi

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl vyjádřit velké poděkování JUDr. PhDr. Janu Malastovi, Ph.D., vedoucímu své diplomové práce, za jeho metodické vedení, cenné rady a připomínky, jejichž se mi dostalo při zpracovávání diplomové práce, za vědomosti předané při jím vedených praktických seminářích ze správního práva, za jeho vstřícný přístup a ochotu.

Mé velké díky patří též přestupkovému oddělení úřadu pro Městský obvod Pardubice I – střed za ochotu poskytnout mi praktické poznatky související s mladistvými pachateli.

Poděkování patří též mé rodině a přátelům za podporu, pomoc, důvěru a neutuchající trpělivost, které se mi velkou měrou dostalo v průběhu celého studia.

„Žádný moudrý člověk netrestá proto, že se stala chyba, nýbrž aby se neopakovala.“

Lucius Annaeus Seneca

Seznam použitých zkratk

ZOPŘ	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
Listina	Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TrZ	Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním
Ústava	Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Úmluva	Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Obsah

Úvod	1
1. Správní právo trestní	4
2. Právní úprava a analogie ve správním trestání	7
2.1. Prameny správního práva trestního	7
2.1.1. Mezinárodní prameny	7
2.1.2. Vnitrostátní prameny.....	8
2.2. Analogie ve správním trestání.....	10
3. Charakteristika a odpovědnost mladistvého ve správním právu	12
4. Hmotněprávní část	18
4.1. Základní zásady ukládání správních trestů mladistvým	18
4.1.1 Zásada zákonnosti.....	20
4.1.2 Zásada presumpce nevinny	21
4.1.3. Zásada zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele	22
4.1.4 Zásada subsidiarity trestní represe.....	22
4.1.5 Zásada přiměřenosti a individualizace správního trestu	23
4.1.6 Zásada legality a zásada oficiality	23
4.1.7. Zásada spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí	24
4.2. Druhy správních trestů a modifikace jejich ukládání ve vztahu k mladistvým pachatelům	24
4.2.1. Napomenutí.....	26
4.2.2. Pokuta	26
4.2.3. Zákaz činnosti	29
4.2.4. Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty.....	31
4.2.5. Podmíněné upuštění od uložení správního trestu a upuštění od uložení správního trestu.....	32
4.3. Ochranná opatření.....	35
4.3.1. Omezující opatření.....	36
4.3.2. Zabrání věci nebo zabrání věci náhradní hodnoty	37
5. Procesněprávní část	39
5.1. Procesní způsobilost mladistvého pachatele v řízení o přestupcích	41
5.2. Zásada ústnosti a rychlosti řízení	42
5.3. Ochrana soukromí mladistvého	43
5.4. Společné řízení	44
5.5. Příkaz a příkaz na místě	45
5.6. Zákonný zástupce a opatrovník mladistvého	46
5.7. Nárok na náhradu škody	47
6. Komparace vybraných změn právní úpravy správního trestání	49

7. Osobnost pachatele z hlediska psychologie.....	51
Závěr	53
Resumé.....	56
Seznam použitých zdrojů	57
Knižní publikace:	57
Odborné články:	58
Právní předpisy.....	58
Judikatura:.....	59
Ostatní:.....	60

Úvod

Diplomovou práci na téma „*Správní trestání mladistvých*“, autor předkládá v souladu s individuálně zvoleným a schváleným tématem diplomové práce magisterského studijního programu na Katedře správního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Tato diplomová práce je věnována problematice správního trestání se zaměřením na mladistvé pachatele správních deliktů. Přestože je v současné době správní trestání mladistvých velice diskutovanou otázkou, která názorově rozděluje odbornou i laickou veřejnost, není jí ze strany zákonodárců věnována dostatečná pozornost. Autor se domnívá, že je tomu tak z důvodu menší společenské škodlivosti, pro kterou bývají přestupky mladistvých pachatelů bagatelizované. V mnohých případech se přitom jedná o závažné správní delikty, které mnohdy hraničí s trestněprávní rovinou. Stejně stroze se problematice přestupků mladistvých pachatelů věnuje odborná literatura či média. Dle autora je hlavním důvodem nezájmu o toto téma skutečnost, že jsou pro širokou veřejnost méně „atraktivní“, z toho důvodu bývají upřednostňovány zejména trestní (soudní) delikty, potažmo provinění, jež bývají zpravidla násilné či majetkové povahy. Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že pachatele trestních deliktů jsou mnohdy rekrutováni z řad mladistvých pachatelů, jenž byli v minulosti recidivisty správních deliktů. I s ohledem na tuto skutečnost je autor přesvědčen o významnosti, kterou představuje výchova mladistvého pachatele již v počátcích jeho deliktvní „kariéry“.

Výzkumné otázky v této diplomové práci se autor pokusí zodpovědět zejména za použití analytické a syntetické metody. Autor dále předpokládá, že pro zpracování této diplomové práce budou využity zejména příslušné právní předpisy, odborné zdroje spočívající zejména v monografiích, ale také příslušná soudní rozhodnutí. Na tomto místě autor předesílá, že právní předpisy budou vykládány pomocí gramatického, logického a systematického právního výkladu, přičemž za účelem poznání zákonodárcovi vůle bude využit teleologický právní výklad, zatímco při porovnávání současné a předchozí právní úpravy autor předpokládá užití komparativního právního výkladu a konečně v případě soudních rozhodnutí půjde zejména o výklad soudní. Co se vlastních názorů autora týče, ty budou vždy toliko právním výkladem laickým, v textu výslovně označeným (např. „Dle osobního názoru autora“).

Autor si pro účely zpracování vybrané problematiky dovoluje vytyčit svou oblast zájmu v intenzích stručného historického vývoje správního trestání mladistvých pachatelů, uvedení pramenů a nutnosti použití analogie s úpravou trestněprávní. Nosná část diplomové práce by měla být představována podrobným výkladem hmotněprávních a procesněprávních specifik. Druhá polovina diplomové práce je věnována charakteristice osobnosti mladistvého pachatele z pohledu psychologie a komparaci právní úpravy mladistvých pachatelů se starší právní úpravou. Na komparaci právní úpravy si autor dovoluje navázat jejím zhodnocením, dále popsáním jím spatřovaných nedostatků ve zmiňované úpravě a konečně uvedením úvahy, jakým směrem by se právní úprava mladistvých pachatelů dle autora měla do budoucna ubírat.

V první kapitole se autor věnuje vymezení pojmu správního trestání, jeho historickému vývoji. Dále je zde uvedena hranice mezi soudním a správním deliktem, jsou zde zmíněny neshody odborných autorů nad obsahem pojmů trestního správního práva a správního práva trestního a konečně jsou zde uvedeny dva modely správního trestání v současnosti.

Ve druhé kapitole si autor klade za cíl vymežit prameny související se správním trestáním mladistvých pachatelů, definovat pojem analogie a následně popsat její použití, zejména s právem trestním, jenž představuje neodmyslitelnou část správního trestání mladistvých pachatelů. V tomto aspektu autor spatřuje stěžejní úskalí správního trestání mladistvých, které postrádá svoji vlastní ucelenou právní úpravu, ke které by již nebylo potřeba užití podpůrných pramenů či časté uchýlování se k analogii. V tomto kontextu si autor položil základní otázku této práce: *„Představují současná ustanovení, věnující se trestání mladistvých pachatelů správních deliktů, dostačující úpravu této problematiky, která by měla primárně sledovat preventivní a výchovný záměr, přispívající k předcházení deliktního jednání mladistvých do budoucna?“*

Třetí kapitola je věnována vymezení pojmu mladistvého pachatele, kterého autor vnímá z pohledu správního práva trestního, jako daleko více vyspělého a sofistikovaného jedince, než tomu bylo například v minulém století. Dále je zde uvedena řada sporných otázek, ať už se jedná o použití věkové hranice jako určovatele rozumové a volní vyspělosti, jaká by tato hranice měla být, kdo a v jaké míře by mohl a měl zasahovat do průběhu správního řízení u mladistvého pachatele nebo například jaké druhy a výše správních sankcí, či ochranných opatření zvolit tak, aby plnily výchovný účel, při zachování veškerých práv, vyplývajících

mladistvým pro jejich menších zkušenosti, znalosti a schopnosti rozpoznat své protiprávní jednání.

Čtvrtou a pátou kapitolu si autor dovoluje prohlásit za nosné části své diplomové práce, neboť v kapitole čtvrté je pojednáno o základních zásadách vztahujících se ke správnímu trestání mladistvých a dále jsou zde vymezeny modifikace správních trestů a ochranných opatření ukládaných mladistvým pachatelům.

Protipól výše uvedeného pak představuje kapitola pátá, která je zaměřena na právní úpravu přestupkového řízení, procesní způsobilost mladistvého pachatele, speciální zásadu vztahující se k přestupkovému řízení a konečně modifikace určitých druhů přestupkového řízení s mladistvým pachatelem.

Obsahem šesté kapitoly je komparace vybraných institutů současné a předchozí právní úpravy. Tedy shrnutí toho, jaké změny přineslo přijetí zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich oproti předchozímu přestupkovému zákonu.

Poslední kapitola je věnována psychologii osobnosti mladistvého pachatele, ve které se autor zaměřuje na aspekty, ze kterých pramení juvenilní delikvence, dále na vhodnost správného odborného vedení, díky kterému lze ve většině případů docílit nápravy mladistvého pachatele.

Na základě autorových představ o problematice správního trestání mladistvých pachatelů, společně s praktickými poznatky získaných na přestupkovém oddělení úřadu pro Městský obvod Pardubice I – střed, bude závěr této diplomové práce obsahovat hodnocení současného stavu problematiky správního trestání mladistvých pachatelů a dále zde bude nastíněna dílčí úvaha správního trestání mladistvých *de lege ferenda*.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 31. 03. 2019.

1. Správní právo trestní

S ohledem na zvolené téma mé diplomové práce, je potřeba si již v úvodu vysvětlit pojem správního práva trestního, který se skládá z názvu dvou právních odvětví a může se tak na první pohled zdát jisté do míry matoucí. Za účelem vymezení pojmu správního práva trestního, ho proto rozdělím na dvě části, a to na pojem správního práva a pojem trestání (trestní), přičemž oba pojmy stručně objasním.

„Správní právo je ta část právního řádu, která upravuje veřejnou správu. Představuje soubor právních norem vztahujících se na veřejnou správu, pokud jde o její organizaci a činnost, četně vztahů vznikajících při jejím výkonu mezi nositeli veřejné správy na jedné straně a fyzickými nebo právníckými osobami na straně druhé.“¹

Za předmět správního práva je dle Malasta především (byť ne výlučně) veřejná správa. Ta podle výše uvedeného autora v nejobecnějším slova smyslu bývá definována *„jako správa veřejných záležitostí ve veřejném zájmu, tedy správa toho, co přesahuje osobní, soukromou, intimní, sféru života jedince.“²*

Pojem trestání dle Hendrycha můžeme chápat, jako rozhodování o vině a trestu za porušení právní normy, které dále rozdělujeme na soudní (justiční) trestání, které je důsledkem spáchání soudního deliktu (trestného činu), za který ukládají sankce (tresty a ochranná opatření) nezávislé soudy, a naopak správní trestání, které je důsledkem spáchání správního deliktu, za které ukládají sankce (správní tresty a ochranná opatření) správní orgány.³

Správním deliktem se pak dle teorie správního práva rozumí *„protiprávní jednání odpovědné osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně a s nímž zákon spojuje hrozbu sankcí trestní povahy ukládané v rámci výkonu veřejné správy.“⁴*

Hranice mezi soudním deliktem, které projednávají nezávislé soudy a správním deliktem, které projednávají a v rozsahu svých pravomocí postihují správní úřady je relativně nejasná, přičemž se v řadě Evropských zemí i do značné míry liší. Jak uvádí Hendrych, bylo věnováno mnoho úsilí ve snaze nalézt objektivní kritéria, podle kterých lze určit hranici mezi soudními delikty a

¹ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecní část. 9.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 9

² MALAST, J. *Správní právo přehledně. Správní právo online – Spravko.cz*, aktuální ke dni 1. září 2018, s. 4

³ PRÁŠKOVÁ, H., In: HENDRYCH, D. a kol., 2016, op. cit., s. 293

⁴ MATES, P. *Základy správního práva trestního. 5.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 13

správními delikty. Za jedno z kritérií bychom mohli označit objekt deliktu, kterým je v případě správních deliktů typicky řádný výkon veřejné správy a plnění veřejnoprávních povinností, zatímco v případě soudních deliktů to bude primárně ochrana základních hodnot, vyplývajících z ústavního pořádku a ochrana práv a svobod člověka. Dalším kritériem by pak mohla být závažnost deliktu, kdy těžší delikty spadají do pravomoci soudní a lehčí do správní pravomoci, přičemž při určování se přihlíží zejména k druhu a výměře hrozící sankce, rozsahu a kvantifikaci způsobených následků, ale také ke kritériu společenského odsouzení pachatele (difamace).⁵

Neshody také panují, jak uvádí Prášková, v názorech mnohých autorů na obsah pojmů trestní správní právo a správní právo trestní, které se lišily a mnohdy bývaly i protichůdné, přičemž jedni autoři tvrdili, že trestní právo správní je součástí práva soudního, druzí se přikláněli, že trestní právo správní je součástí správního práva a nemá žádnou spojitost s právem trestním. Výše uvedená autorka se přiklání spíše k užívání pojmu trestní právo správní, kdy upřednostňuje trestání a není důležité, zdali jej vykonává nezávislý soud nebo správní orgán.⁶ Autor této práce osobně vnímá spíše pojem správní právo trestní za výstižnější vzhledem k významu trestání ve veřejné správě, kdy navíc správní právo trestní je jedním ze subsystému správního práva.

Správní trestání „je specifickou činností veřejné správy spočívající v rozhodování o vině a sankci za ni. Veřejná správa posuzuje protiprávní jednání správně-deliktně odpovědných osob a na základě toho pak ukládá sekundární povinnost (sankce, nápravná opatření atp.).“⁷ Bohadlo označuje správní trestání za projev veřejné správy, sloužící k tomu, aby za porušení právní normy následovala příslušná sankce, která je určena normou správního práva.⁸ Autor ho osobně vnímá jako nesení nepříznivých následků stanovených normou správního práva za spáchání správního deliktu, při kterých dochází k zajištění veřejného pořádku a výkonu práva na spravedlnosti.

Historicky se v našem právním řádu poprvé setkáváme se správními delikty v druhé polovině 18. století, v období tzv. policejního státu, jak uvádí ve své

⁵ PRÁŠKOVÁ, H., In: HENDRYCH, D. a kol., 2016, op. cit., s. 294

⁶ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4,5

⁷ MALAST, J., 2018, op. cit. s. 95

⁸ BOHADLO, D. POTĚŠIL, L. POTMĚŠIL, J. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2

publikaci Mates. Pojem správní delikt byl poprvé označen v josefinském Všeobecném trestním zákoníku o zločinech a trestech z roku 1787, který dělí provinění a tresty na hrdelní a politické, kdy se pro takové rozdělení zohledňovala zejména společenská škodlivost. Politická provinění byla tedy obdobou dnešního správního deliktu, přičemž k projednávání politických provinění byla oprávněna politická vrchnost. Ve vztahu k mladistvým pachatelům se zde nacházel například institut *zániku trestnosti pachatele*, který mohl být uplatněn i pro případ, že se politického provinění dopustila osoba ve věku dětinském (do dvanácti let).⁹

V současnosti máme dva modely trestání mladistvých pachatelů. Prvním je tzv. justiční model, vyjadřující myšlenku, že se pachatel pro spáchání trestného činu (přestupku) rozhodl sám, na základě své svobodné vůle, proto je vhodné, aby byl za takový čin zodpovědný. Současně je zdůrazněno řádné projednání přestupku ve správním řízení. Druhý model je sociálně-opatrovnický, který sleduje primárně blaho dítěte. Vyjadřuje myšlenku, že namísto ukládání nic neřešících trestů se má přistoupit k analýze a „léčení“ problémů mladistvých, které ohrožují jejich zdárný vývoj, díky kterému pak vzniká kriminalita mládeže.¹⁰

⁹ MATES, P., 2010, op. cit., s. 3,4.

¹⁰ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 2005, str. 266.

2. Právní úprava a analogie ve správním trestání

2.1. Prameny správního práva trestního

Obecně k pramenům správního práva uvádí Malast, že: „*Za prameny správního práva ve formálním smyslu můžeme považovat zdroje, z nichž můžeme správní právo poznávat, tj. ty, ve kterých je správní právo zaznamenáno. V kontinentálních právních systémech je typické, že pramenem práva jsou právní předpisy a nejinak je tomu i u práva správního. Správní právo je tedy součástí práva psaného (ius scriptum).*“¹¹

Z předchozí kapitoly víme, že správněprávní odpovědnost jak v části hmotněprávní, tak v části procesněprávní, ale i části organizační je předmětem úpravy správního práva trestního. Dle Fialy se správní právo prolíná celou úpravou správního práva, logicky tak dopadá na široké spektrum společenských vztahů vztahujících se k různým správním deliktům na jednotlivých úsecích veřejné správy. Prameny správního práva trestního tak budou mít své zastoupení ve všech typech pramenů obecného práva správního.¹²

Současná právní úprava správního trestání je ostatně, jako právní úprava celého správního práva, rozdrobena do mnoha právních předpisů. Ani přes snahu správní trestání kodifikovat, která se projevila částečnou kodifikací, a to zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „ZOPŘ“), který je ve vztahu k zákonu č. 500/2004 Sb. Správní řád (dále jen „SŘ“) zákonem speciálním, chybí v českém právním řádu ucelený kodex, který by oblast správního trestání komplexně upravoval. S ohledem na takto neucelenou právní úpravu je potřeba postupovat analogicky k trestnímu právu, které se v poslední době uplatňuje čím dál více, přičemž při poslední velké změně oblasti správního trestání se významně promítla do norem správního práva trestního.

2.1.1. Mezinárodní prameny

Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) je stěžejním východiskem správního práva trestního. Dle čl. 6 Úmluvy „*má každý právo, jedná-li se o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu, aby tato*

¹¹ MALAST, J., 2018, op. cit. s. 10

¹² FIALA, Z., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M. et. al.: *Správní právo trestní*. Praha: Leges, 2017, s.40

jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným orgánem zřízeným zákonem. ¹³

Dále se dle Fialy jedná o Rezoluci (77)31 Výboru ministrů o ochraně jednotlivce ve vztahu k úkonům správních orgánů, která se vztahuje zejména na správní řízení, kdy formuluje zásady jako je např. *právo na přístup k informacím, právo být slyšen či právo na právní pomoc*. Mezi další prameny řadí Doporučení R (80)2 Výboru ministrů o správním uvážení, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (91)1 o ukládání správních sankcí, Doporučení REC (2007)7 o dobré veřejné správě. Stejný autor uvádí, že právo na spravedlivý proces nalezneme taktéž v čl. 42 Listiny základních práv Evropské unie, která pojednává o tzv. *dobré správě*. Pro úplnost zmiňuje Evropský kodex řádné správní praxe, jehož autorem je Evropský ochránce práv.¹⁴ *„Veřejný ochránce práv používá Kodex při zkoumání, zda dochází k nesprávnému úřednímu postupu, při své kontrolní funkci se tedy opírá o jeho ustanovení. Kodex však stejně tak slouží jako užitečné vodítko a zdroj poznatků pro úředníky, čímž podporuje nejvyšší standardy správní praxe.* ¹⁵

2.1.2. Vnitrostátní prameny

Na ústavní rovině patří mezi základní prameny správního práva trestního Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“) a ústavní zákon č. 23/1991 Sb. Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. jako součást právního ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“). *„I když Ústava ani Listina neobsahují žádné ustanovení, které by se vztahovalo výslovně na správní delikty (na rozdíl od trestných činů), je třeba řadu ústavních požadavků a ústavně zaručených práv vztáhnout též na uplatňování odpovědnosti za přestupky (např. právo na to, aby podmínky odpovědnosti, skutkové podstaty i správní tresty byly stanoveny zákonem, právo na soudní ochranu, právo na právní pomoc, právo na tlumočnicka, právo odepřít výpověď ze zákonem stanovených důvodů, právo být považován za nevinného, dokud rozhodnutí o vině nenabyde právní moci apod.).* ¹⁶

¹³ Čl. 6 Úmluvy

¹⁴ FIALA, Z., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s.44, 45, 46

¹⁵ Evropský kodex řádné správní praxe. Evropský veřejný ochránce práv (online). (cit. 25. 5. 2017). Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/resources/code.faces#h10>

¹⁶ PRÁŠKOVÁ, H, 2013, op. cit., s. 54-55

Na rovině zákonné se jedná především o již výše zmíněný ZOPŘ, který nahradil zákon č. 200/1990 Sb. zákon o přestupcích (dále jen „starý přestupkový zákon“). Jak uvádí Fiala, počátky tvorby ZOPŘ sahají až do počátku 90. let. Jeho přijetím se sjednotila úprava odpovědnosti fyzických, právnických a fyzických podnikajících osob. Přijetím nové úpravy se znatelněji úprava správního práva trestního přiblížila úpravě práva trestního (např. zavedení nepřímého pachatelství, organizátorství, pokusu nebo zavedení správních trestů). Po přijetí nové úpravy však zůstala zachována subsidiarita SŘ k ZOPŘ, přičemž tento vztah vyplývá z § 1 odst. 1 a 2 SŘ. SŘ tak doplňuje chybějící procesní úpravu, pokud tato není zvláštními zákony dostatečně upravena. S přijetím ZOPŘ došla k reformě i tzv. zvláštní části, která se projevila přesunutím jednotlivých skutkových podstat správních deliktů zakotvených ve starém přestupkovém zákoně do řady zvláštních zákonů. Přestupky, které nebylo možno inkorporovat do žádného zvláštního zákona, byly sdruženy do zákona č. 251/2016 Sb. zákon o některých přestupcích.¹⁷ Dle Práškové výše zmíněný zákon upravuje zejména přestupky, dotýkající se více odvětví veřejné správy, dále přestupky vztahující se k povinnostem vyplývajícím z právních předpisů obcí a krajů a také ty přestupky, jež jsou nedostatečně upraveny z hlediska hmotněprávního (např. přestupky proti občanskému soužití, přestupky proti majetku).¹⁸

Mezi další vnitrostátní prameny správního práva trestního řadíme již zmíněné zvláštní zákony, obsahující jednotlivé skutkové podstaty přestupků a správní tresty, které mohou být za tyto přestupky uloženy. Dále to mohou být zvláštní zákony upravující výjimky z působnosti ZOPŘ (např. zákon č. 107/1999 Sb. o jednacím řádu Senátu, zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu nebo zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů).

Pro úplnost nelze opomenout existenci celé řady dalších právních předpisů, které mohou být do jisté míry považovány za prameny správního práva trestního. Jsou jimi např. zákon č. 150/2002 soudní řád správní, zákon č. 218/2003 Sb. zákon o soudnictví ve věcech mládeže, obecně závazné vyhlášky obcí, interní předpisy veřejnoprávních organizací, zákon č. 280/2009 Sb. daňový řád, zákon č. 269/1994 Sb. o Rejstříku trestů nebo zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁷ FIALA, Z., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., at al.: 2017, op. cit., s. 47-48

¹⁸ PRÁŠKOVÁ, H, 2013, op. cit., s. 59

2.2. Analogie ve správním trestání

Předtím než si ukážeme samotné používání analogie ve správním právu trestním, stručně si popíšeme, co si pod slovem analogie představit. „*Analogie (analogie legis) je postup, při kterém se případ subsumuje pod podobné zákonné ustanovení, které upravuje jiný, podobný případ. Analogii se tak vyplňují mezery v zákonu a řeší se případy, na které zákonodárce nepamatoval při přijímání zákona. Na rozdíl od extenzivního výkladu, kdy pod smysl ustanovení je ještě možné podřadit posuzovaný případ, analogie používá ustanovení, které se na daný případ již nevztahuje.*“¹⁹

K otázce možného využití analogie s trestněprávní úpravou se opakovaně vyjádřil Nejvyšší správní soud, když připustil uplatnění analogie v oblasti správního trestání při posuzování viny a trestu za předpokladu splnění dvou kritérií. Prvním kritériem je, že příslušné normy správního práva předmětnou otázku vůbec neupravují, druhou podmínkou je, aby výklad dané analogie nezpůsobil újmu účastníkovi řízení a rovněž nevedl k újmě na ochraně hodnot, které jsou pod ochranou veřejného zájmu.²⁰

Jak uvádí Márton, v právní úpravě přestupků nalezneme mnoho pojmů vyžadujících určitý výklad, který zde však absentuje. V takových případech vyvstává potřeba nalézat výklad v trestních předpisech a aplikovat ho na konkrétní situaci.²¹ Z mého pohledu je užití analogie ve správním právu trestním zcela zásadní, tím spíše pak v souvislosti s mladistvými pachateli přestupku, neboť ZOPŘ pojednává o mladistvém, jako o pachateli správního deliktu velmi zřídka. V trestním právu in contrario je věnována mladistvým pachatelům větší pozornost.

Dne 1. 1. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“), jako speciální právní předpis k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (dále jen „TrZ“). Veškeré právní principy, zásady a odlišnosti, týkající se postupu ve správním řízení o správních deliktech mladistvých pachatelů tak analogicky vychází primárně ze ZSM a TrZ. Jako příklad si vyjmenujeme nejtypičtější a

¹⁹ CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 36

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 28. února 2011, sp. zn. 8 As 82/2010.

²¹ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B.: *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, s. 16

zároveň nejznámější z těchto zásad, přičemž blíže budou vysvětleny v úvodu hmotněprávní kapitoly.

Zásada zákonnosti, zakotvena např. v § 2 SŘ, čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny, která stanovuje povinnost správního orgánu postupovat v souladu s platnými a účinnými právními předpisy, které jsou součástí právního řádu ČR. Zásada presumpce nevinny, upravená například v § 69 odst. 2 ZOPŘ, čl. 40 odst. 2 Listiny, která jasně deklaruje, že se na obviněného hledí jako na nevinného do doby, než je pravomocným rozhodnutím vina vyslovena. Zásada v pochybnostech ve prospěch, dle § 69 odst. 2 ZOPŘ se má v pochybnostech rozhodnout ve prospěch obviněného. Tato zásada slouží ke snaze nepotrestat nevinného. Zásada legality a oficiality je upravena § 78 odst. 1 ZOPŘ tak, že správní orgán zahájí řízení o každém přestupku, který zjistí a postupuje v řízení z moci úřední.

Mezi další zásady patří například zásada vyšetřovací, zásada materiální pravdy, zásada volného hodnocení důkazů.

3. Charakteristika a odpovědnost mladistvého ve správním právu

Předtím, než si vysvětlíme odlišnosti správního trestání mladistvých pachatelů od trestání osob zletilých, je nutné si vymezit pojem mladistvého pachatele a také si ukázat, jaká jsou kritéria správně-právní odpovědnosti mladistvých pachatelů.

Mladistvý pachatel může být logicky toliko fyzická osoba, která podle § 13 odst. 1 ZOPŘ svým jednáním naplnila znaky přestupku nebo jeho pokusu, je-li trestný.²² Podle Mártona je však tato definice nedostačující, neboť v sobě neobsahuje další obligatorní znaky, které jsou zapotřebí k tomu, aby fyzická osoba mohla být pachatelem přestupku. Mezi další obligatorní podmínky, které musí být splněny vždy současně uvádí příčetnost a dovršení patnáctého roku věku.²³ Podmínka dosažení určitého věku je pro charakteristiku mladistvého pachatele stěžejní, stejně tak jako nepřesáhnout určitou věkovou hranici.

„Deliktní způsobilost je obecně vázána na dosažení určité rozumové a mravní vyspělosti odpovídající zpravidla určitému věku a na zachování schopnosti posoudit následky svého jednání (intelektuální složka) a schopnosti své jednání ovládnout (volní složka), přičemž obě hlediska musí být splněna současně, a to v době spáchání deliktu.“²⁴ Jak uvádí Prášková, vznik správně-deliktní odpovědnosti za přestupek, je stanovena dle § 18 ZOPŘ na patnáctý rok věku, která se kryje s úpravou trestní odpovědnosti, jenž je vymezena v § 25 TrZ.²⁵

Taktéž se s trestně-právní úpravou (§ 2 odst. 1 písm. c) ZSM) kryje úprava správní (§ 55 ZOPŘ), ve které se shodně uvádí, že: *„Mladistvým je ten, kdo v době spáchání přestupku dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“²⁶* Tuto věkovou hranici zákonodárce odůvodňuje tím, že je žádoucí přihlížet ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži. Při určování druhu správního trestu a jeho výměry zákonodárce klade důraz na ochranu osobnosti a dalšího vývoje mladistvého pachatele. Samotné rozdíly se pak projevují například ve snížení horní i dolní hranice sazby pokuty ukládané mladistvém pachateli, spolu se stanovením nejvyšší přípustné horní sazby pokuty (pokud se nejedná o mladistvého,

²² § 13 odst. 1 ZOPŘ

²³ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 43

²⁴ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 268

²⁵ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 268

²⁶ § 55 ZOPŘ

který je zároveň podnikající fyzickou osobou), specifickým omezením při ukládání správního trestu zákazu činnosti nebo také možností, upustit od uložení správního trestu mladistvému.²⁷ Podrobněji si odlišnosti správních trestů ukládaných mladistvým pachatelům rozebereme v hmotněprávní kapitole.

Jemelka uvádí, že se modifikacemi sleduje především výchovný účel správních trestů a aby měli mladiství pachatelé v řízení o přestupku zvýšenou ochranu, kterou jim zaručuje čl. 32 odst. 1 Listiny. Dále uvádí, že ke snížení spodní hranice věku deliktní způsobilosti nedošlo, ačkoliv bylo opakovaně zákonodárci zvažováno, zejména s ohledem na rychlý společenský vývoj, který má za následek, že děti obecně dosahují rozumové a mravnostní vyspělosti v nižší věku. Měly by tak být schopné rozpoznat a posoudit důsledky svého jednání.²⁸

Na tomto místě se může zdát sporné, co přesně zákonodárce považoval za den dovršení patnácti let. Autor této práce se přiklání k názoru převážné většiny autorů odborné literatury, kteří se shodují, že za dovršení patnácti let nelze považovat již den patnáctých narozenin, ale teprve den následující. „*Odpovědnost za přestupek nastává až okamžikem dosažení věku 15 let, čímž se rozumí den, kdy pachatel dovrší tohoto věku ve 24:00 hod. Odpovědnost za přestupek tedy dosáhne až v den následující po dni, kdy dosáhne 15 let. Pokud by se pachatel přestupku dopustil v den, kdy dosáhne věku 15 let, není za přestupek odpovědný.*“²⁹

Dle odlišného názoru je za den dovršení patnácti let považován, již den patnáctých narozenin, přičemž přesný čas nehraje roli. Jemelka uvádí, že se opírá o skutečnost, že osoba běžně nabývá práva spojená s daným věkem již dnem, kdy tohoto věku dosáhne. Proto by se mělo na případnou správněprávní odpovědnost nahlížet stejně.³⁰ Tento názor je rovněž podpořen judikaturou, která hovoří, že: „*Osobou mladší než patnáct let je taková osoba jen do dne předcházejícího jejím patnáctým narozeninám, neboť na své patnácté narozeniny již není „osobou mladší než patnáct let.*“³¹

²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016

²⁸ JEMELKA, L. § 55. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Zákon o některých přestupcích*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 479. ISBN 978-80-7400-666-1. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

²⁹ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPIIL, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Praktický komentář k zákonu č. 250/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, s. 367

³⁰ JEMELKA, L. § 55. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 479.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1053/2011

Nastane-li situace, kdy protiprávní jednání mladistvého pachatele trvá delší dobu (trvajících přestupky, dílčí útoky pokračujícího přestupku), je nutné omezit správně-deliktní odpovědnost toliko na část trvajících přestupku či dílčí útoky pokračujícího přestupku spáchané v období po dovršení patnáctých narozenin, přesněji ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin (od 00:01 hod), jak uvádí Márton.³²

Shodně s důvodovou zprávou uvádí Jemelka, že občanskoprávní úprava vymezující zletilost, přesněji nabytí zletilosti před dovršením osmnáctého věku, nemá žádný vliv na pojem mladistvého pachatele ve smyslu § 55 ZOPŘ. Podle občanskoprávní úpravy se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti ze strany soudu podle § 37 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (dále jen „OZ“), případně uzavřením manželství. Pokud se tedy osoba stane pro některý z těchto důvodů zletilou před osmnáctým rokem života, stále na ní dopadají účinky „zvýhodnění“ mladistvých pachatelů, čímž jí vzniká nárok na zvýšenou ochranu a péči ve vztahu ke správnímu trestání.³³

„Dále je v souladu s § 33 občanského zákoníku možné, aby mladistvý byl z pohledu přestupkového práva podnikající fyzickou osobou. V takovém případě odpovídá za přestupek jako podnikající fyzická osoba dle příslušných ustanovení ZOPŘ, a to včetně možnosti liberace.“³⁴

Podle teoretických koncepcí se odpovědnost za protiprávní jednání dělí na absolutní a relativní, a to ve vztahu k věku pachatele a jeho vyspělosti. Toto rozdělení nalezneme rovněž v ZSM.³⁵ Relativní neboli podmíněná trestní odpovědnost se odvozuje od dosaženého intelektuálního a mravního vývoje mladistvého v době spáchání činu. Podle této koncepce musí mladistvý chápat své jednání a důsledky takového jednání, teprve pak se nastává trestní odpovědnost. Zatímco absolutní odpovědnost charakterizuje pevná spodní věková hranice, která slouží jako určovatel počátku trestní odpovědnosti. Absolutní odpovědnost se v trestněprávní rovině váže k dosažení osmnáctého roku věku, čímž se presumuje dostatečná vyspělost osoby, která je způsobilá své protiprávní jednání chápat a nést za něj patřičné následky. Naopak relativní trestněprávní odpovědnost může být

³² MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 43

³³ JEMELKA, L. § 55. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit. s. 481

³⁴ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 126

³⁵ JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou: (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů)*: podle právního stavu k 1. 9. 2004. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s 13-14

nazvána jako podmíněná vyspělost osoby či podmíněné chápání svého protiprávního jednání.³⁶

Z uvedeného vyplývá, že ve správním trestání nalezneme úpravu toliko absolutní odpovědnosti za přestupek, v důsledku čehož mladistvý pachatel odpovídá za stejných podmínek jako dospělý pachatel. Prášková dále uvádí, že od dosažení věkové hranice patnácti let, vychází správní orgán z presumpce mentální, fyzické i mravní vyspělosti mladistvého v takovém rozsahu, aby byl schopen odpovídat za své protiprávní jednání, přičemž žádné další individuální vlastnosti mladistvého pachatele nezjišťuje.³⁷

Dle stejné autorky byla možnost zařadit úpravu relativní odpovědnosti do správního trestání dlouho zvažována. Argumentace pro její zavedení pramenila primárně ze skutečnosti, že v trestním právu se na tuto úpravu pamatuje v případech méně závažných deliktů, tím spíše by tedy měla být upravena pro případy správních deliktů, které nedosahují stupně závažnosti trestních deliktů. Naopak proti přijetí úpravy relativní odpovědnosti je potřeba zdůraznit menší formálnost řízení o přestupcích, které má být rychlejší a pružnější než řízení trestní. Dle § 55 odst. 2 ZSM je nutné, co nejdůkladněji zjistit stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého, což se zajišťuje zejména pomocí orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), Probační a mediační služby, případně pomocí dvou znalců z oboru zdravotnictví, resp. pedagogiky, přičemž uvedené procesní úkony jsou značně finančně i časově náročné.³⁸

Této problematice bylo věnováno mnoho diskuzí z řad odborníků, kteří rovněž provedli výzkum mezi odbornou veřejností, ze kterého vzešlo, že se většina respondentů přiklání k zachování hranice patnácti let. Svůj názor opírali o již zmíněnou problematičnost s posuzováním zralosti či duševní vyspělosti. Osobně se autor přiklání k názoru druhých respondentů, kteří zastávají snížení deliktvní odpovědnosti na čtrnáct let, neboť převážný počet jedinců je v tomto věku dostatečně duševně vyzrálý a své protiprávní jednání si nejen velice dobře uvědomují, ale je jim též dobře známo, že jsou za toto své jednání nepostížitelní a beztrestní.³⁹

³⁶ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 273

³⁷ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 269

³⁸ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 269-270

³⁹ ZEŽULOVÁ, J. *Několik poznámek k výzkumu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže.“* Státní zastupitelství, 2011, roč. 9, č. 1-2, s. 50-51.

Druhá část věty § 55 ZOPŘ „*a nepřekročil osmnáctý rok svého věku*“ nám vymezuje horní hranici období, ve kterém se na pachatele hledí jako na mladistvého. Tato nepřesné vyjádření zákonodárce vyvolává taktéž protichůdné názory.

Podle Ondrušové se fyzická osoba za mladistvého považuje i v den, kdy dovršila osmnáctého roku života, pokud by v tento den spáchala přestupek. Jako na zletilého pachatele se na obviněného hledí teprve den následující. V případě, že by se pachatel dopustil pokračování v přestupku, trvajících přestupku či hromadného přestupku a ten by byl dokonán až po dosažení osmnáctého roku života, vyloučí se tím použití ustanovení o mladistvém. Tato skutečnost by však měla být posouzena jako polehčující okolnost.⁴⁰

Opačného názoru je Jemelka, který tvrdí že: „*Zákon váže věkové rozmezí na okamžik spáchání přestupku, resp. okamžik ukončení spáchání přestupku. Přestupek je podle § 2 odst. 2 spáchán v době, kdy pachatel konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. V případě pokračujícího, hromadného a trvajících přestupku je třeba okamžik jeho ukončení vázat na den posledního (dílčího) útoku, resp. na den, kdy došlo k odstranění protiprávního stavu (od následujícího dne po tomto dni začíná podle § 31 odst. 2 běžet promlčení doba daného přestupku). Z toho vyplývá, že pokud by osoba v případě pokračujícího, hromadného či trvajících přestupku ukončila páchaní přestupku až dnem osmnáctého roku svého věku, zvláštní ustanovení o mladistvých se na ni již nevztahují. Podle § 39 písm. a) je však možné ke skutečnosti, že pachatel spáchal přestupek ve věku blízkém věku mladistvých, přihlídnout jako k polehčující okolnosti.*“⁴¹

V případě, že by mladistvý pachatel dovršil osmnáctý rok života během řízení o správním deliktu, nadále by se hmotněprávní otázky řídily statutem obviněného v době spáchání přestupku, zatímco by ztratil nárok na veškeré procesní ochrany, které jsou mladistvému zaručeny. Z uvedeného vyplývá, že se procesní otázky řídí stavem v době projednání přestupku.⁴² Tuto skutečnost reflektuje rovněž judikatura: „*Je-li vedeno přestupkové řízení proti mladistvému ve smyslu § 19 odst. 1 zákona č. 200/1900 Sb., o přestupcích, který v době projednávání přestupku dovršil osmnácti let, není na místě aplikace procesních záruk uvedených § 74 odst. 1 citovaného zákona (tj. vyrozumění zákonných*

⁴⁰ ONDRUŠOVÁ, M., Ondruš, R., Vytopil, P., 2017, op. cit., s. 367-368

⁴¹ JEMELKA, L., § 55 In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit. s. 479

⁴² JEMELKA, L. § 55 In: JEMELKA L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit. s. 484

zástupců a orgánu sociálně-právní ochrany dětí). ⁴³ O procesních odchylkách bude pojednáno v procesněprávní kapitole.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2014, sp. zn. 4 As 77/2014-33

4. Hmotněprávní část

Hlavním hmotněprávním východiskem úpravy trestání mladistvých pachatelů, je strohá úprava obsažena v ZOPŘ, konkrétně ve zvláštním ustanovení o mladistvých (§ 55-59), které jsem zmínil již v předchozí kapitole. Toto ustanovení pojednává o osobě mladistvého pachatele, jeho vymezení a správních trestech, které lze mladistvému pachateli uložit. Zdůrazněna je rovněž zvláštní péče, kterou společnost věnuje mladistvým, to je mimo jiné vyjádřeno i v § 56 ZOPŘ, kde se uvádí že: *„Při ukládání správního trestu mladistvému se přihlíží k jeho osobnosti včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, jakož i k jeho osobním poměrům tak, aby jeho další vývoj byl co nejméně ohrožen.“* Toto ustanovení dále rozvádí ve svém komentáři Ondrušová, podle které musí správní úřad při ukládání trestu přihlížet k osobnosti mladistvého a ve vzájemných souvislostech hodnotit aspekty jako je věk, rozumová a mravní vyspělost, jakož i k jeho osobní poměry tak, aby tím nebyl narušen další vývoj mladistvého.⁴⁴

Jak píše Márton, v celém ZOPŘ není zmínky o tom, co je to rozumová a mravní vyspělost. Z toho důvodu je potřeba znovu nahlédnout do práva trestního, kde se dle § 5 odst. 1 ZSM uvádí, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Rozumovou a mravní vyspělost si můžeme tedy představit jako schopnost rozpoznat své vlastní protiprávní jednání a být schopen ho ovládnout. V trestněprávní rovině je však tato schopnost určovatelem trestní odpovědnosti, zatímco dle ustanovení ZOPŘ je tato schopnost určovatelem druhu a intenzity správního trestu.⁴⁵

Předtím, než přistoupíme k dalšímu výkladu, rád bych připomenul, že zvláštní péče mladistvého je zdůrazněna rovněž v čl. 32 odst. 1 Listiny, Dle tohoto článku je potřeba poskytovat zvláštní ochranu mladistvým, což se odráží skrze celý právní řád.

4.1. Základní zásady ukládání správních trestů mladistvým

Nejprve si definujeme, co to základní zásady či principy ve vztahu k správnímu právu jsou a jaký je jejich význam. *„Existence obecných principů*

⁴⁴ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPILOV, P., 2017, op. cit., s. 369

⁴⁵ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B., 2017, op. cit., s. 126-127

*práva, resp. správního práva, je všeobecně přijímána. Vyjadřují jeho podstatné rysy, sociální potřeby v nejširším slova smyslu, tradice správy a etiku příslušného právního systému. Řada z nich je výslovně zakotvena v ústavě a v zákonech. Postavení pramenů práva mají ovšem i principy, které nejsou výslovně v ústavě (zákonech) uvedeny.*⁴⁶ Toto tvrzení shodně potvrzuje i nález Ústavního soudu sp. zn.: PL. ÚS 33/97.⁴⁷

Dle Práškové musejí být základní zásady či principy respektovány, a to jak zákonodárci při legislativním procesu, při kterém by normotvorba měla z daných principů vycházet, tak správními orgány, které by se jimi měly řídit při rozhodovací činnosti. Dále slouží zásady při vyplňování mezer v zákoně, při aplikaci správních norem, při interpretaci neurčitých právních pojmů nebo také při správném užití správní diskrece, kde slouží jako pomyslné mantinely daného právního postupu či následku.⁴⁸

Základní zásady týkající se trestání mladistvých pachatelů nalezneme nejen na úrovni vnitrostátních předpisů, ale rovněž na úrovni mezinárodní. Na mezinárodní úrovni se jedná například o Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, ve vztahu k mladistvým pachatelům je stěžejní dokument OSN z roku 1989 – Úmluva o právech dítěte, ve které jsou konkrétně v článku 40 obsaženy zásady přístupu k mladistvým pachatelům jako obviněným a vymezená pravidla postupu řízení, která se musí dodržovat, dále například Listina základních práv EU.⁴⁹ Dle stejné autorky stojí za zmínku též doporučující evropské dokumenty, jako například Doporučení Rady Evropy (91)1, o správních sankcích, dále například Rezoluce Rady Evropy (77)31, o ochraně jednotlivce ve vztahu ke správním aktům.⁵⁰

Na vnitrostátní úrovni v ZOPŘ a SŘ zvláštní zásady a principy týkající se mladistvých pachatelů nenalezneme, oba zmiňované právní předpisy obsahují toliko obecné zásady správního (včetně přestupkového) řízení. Z toho důvodu je třeba opět užít analogie s trestním právem, kde jsou základní zásady a principy zakotveny v TrZ a ZSM.⁵¹ Dle výše uvedené autorky nenalezneme explicitní úpravu trestání správních deliktů ani v Ústavě a Listině, přičemž se čl. 39 a 40

⁴⁶ VOPÁLKA, V., POMOHAČ, R., In: HENDRYCH, D. a kol., 2016, op. cit., s. 36

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97

⁴⁸ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 24

⁴⁹ Srov. 2010/C 83/02, Úřední věstník Evropské unie

⁵⁰ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 24-25

⁵¹ Srov. § 1-12 TrZ a § 3 ZSM

Listiny explicitně vztahuje toliko na trestné činy. I přes tuto skutečnost lze základní principy vztahující se na trestání správních deliktů dovodit z obecných ústavních požadavků na aplikaci veřejné moci, z principů právního a demokratického státu a také z výše zmíněných mezinárodních aktů.

Na tomto místě je potřeba dodat, že uvedené vnitrostátní i mezinárodní akty doplňuje například judikatura Evropského soudního dvora nebo Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, ale také judikatura Ústavního soudu, ze které je také nutno vycházet a ze které lze dovozovat, že principy vztahující se na soudní trestání se analogicky aplikují při trestání správním, čímž vzniká právo jednotlivce domáhat se ochrany před Ústavním soudem.⁵²

4.1.1 Zásada zákonnosti

Zásadu zákonnosti či právnosti nalezneme již na úrovni ústavního pořádku, kde je upravena v čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny. Na úrovni zákonů je pak upravena v § 2 SŘ. Jak uvádí Jemelka, správní orgány mají povinnost řídit se nejen zákony, ale také ostatními právními předpisy, včetně mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána (byly řádně ratifikovány a vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv). Přestože tato zásada patří mezi nejvýznamnější základní zásady, může být v určitých případech prolomena, a to zejména za okolností, kdy by hrozilo neúměrné oslabení zásady ochrany práv nabytých v dobré víře.⁵³

Součástí této zásady je ve správní právu trestním též zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, v překladu není trestného činu bez zákona, není trestu bez zákona. Dle Práškové může být toliko zákonem stanoveno, za jakých podmínek vzniká správně-deliktní odpovědnost, jaké konkrétní znaky daná skutková podstata přestupku obsahuje a jaký trest lze za tento správní delikt uložit. Tuto zásadu však nelze chápat bezvýhradně, neboť právní povinnost, jejíž porušení zakládá správněprávní odpovědnost, může být specifikována i podzákonými normami (např. prováděcím právním předpisem, nařízením obce, správním aktem atd.).⁵⁴

⁵² PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 24-25

⁵³ JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D., § 2. In: JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D., *Správní řád: komentář*, 5. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, s. 21. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgzpwwk232ge3tk&rowIndex=0>

⁵⁴ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 28

4.1.2 Zásada presumpce nevinoty

Mezi další důležité zásady patří nepochybně zásada presumpce nevinoty, upravena na ústavní úrovni v čl. 40 odst. 2 Listiny, dále v čl. 6 odst. 2 Úmluvy⁵⁵, přičemž na zákonné úrovni je zakotvena v § 69 odst. 2 ZOPŘ. Ve zmiňovaném odstavci se uvádí, že dokud není pravomocným rozhodnutím vyslovena vina, hledí se na obviněného jako na nevinného. Tuto zásadu můžeme mimo výše uvedené prameny nalézt taktéž v čl. 6 odst. 2 Úmluvy⁵⁶. I přesto, že se v Úmluvě explicitně pojednává o trestném činu, analogicky se bude vztahovat i na správní delikty, přičemž je tento názor podložen bohatou judikaturou, mimo jiné například rozhodnutím Nejvyššího správního soudu, ve které je uvedeno že: „(...) *přestupek spadá do pojmu ‚trestních obvinění‘ ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚPL; osobě obviněné z přestupku tedy náleží procesní práva obdobná těm, jakých požívá obviněný z trestného činu. Ostatně kategorie přestupků a kategorie trestných činů tak, jak je vymezuje pozitivní právo, jsou sousedícími množinami skutkových podstat vyznačujícími se tu větší, tu menší mírou typové společenské škodlivosti, kterou jim však v konkrétním případě vždy připisuje zákonodárce; nelze tedy říci, že by určité skutkové podstaty byly imanentně nadány zcela určitou mírou této nežádoucí vlastnosti. Je poměrně běžné, že stejný čin bývá v různých údobích klasifikován postupně jako přestupek i jako trestný čin, podle toho, jak intenzivně zákon v dané chvíli vnímá jeho společenskou nebezpečnost. (...)*“⁵⁷

Začlenit by se pod tuto zásadu dala zásada *zjištění stavu věci, bez důvodných pochybností*, neboť dle důvodové zprávy je zásadou presumpcí nevinoty implicitně vyžadováno prokázání viny obviněného z přestupku, a to bez pochybností. Tím se dostáváme k druhé části věty § 69 odst. 2 ZOPŘ, tedy k zásadě *in dubio pro reo* neboli v pochybnostech ve prospěch obviněného. Tato zásada byla taktéž hojně judikována, přičemž panuje shodný názor, že v přestupkovém řízení musí být spolehlivě prokázán skutkový stav, bez kterého správní orgán nemůže vyvozovat vinu a logicky tak nemůže ani ukládat správní trest.⁵⁸

⁵⁵ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a protokolu na tuto Úmluvu navazujících.

⁵⁶ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a protokolu na tuto Úmluvu navazujících.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn.: 1 As 96/2008 (1856/2009 Sb. NSS)

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 2 As 20/2006-47

Pro úplnost stojí za zmínku názor Jemelky, který uvádí, že by zásada *in dubio pro reo* měla být správně aplikována při provádění dalších úkonů v řízení, a nejen při meritorních rozhodnutích o přestupku.⁵⁹

4.1.3. Zásada zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele

Další nepostradatelnou zásadou je zásada zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele, jejíž zakotvení nalezneme například mezi základními zásadami vyjmenovaných v ZSM, konkrétně v ustanovení § 3 odst. 1 zmiňovaného zákona. „*Tato klíčová právní zásada vychází z požadavku stanovit v zájmu právní jistoty předem zákonné podmínky viny pachatele, právních následků jeho jednání a kritérií pro jeho soudní postih, tzn. dříve, než dojde ke spáchání zákonem kriminalizovaného činu.*“⁶⁰

Z uvedeného lze potom dovodit, že se správní delikt a sankce za něj posuzuje podle právní úpravy účinné v době spáchání daného deliktu, současně však není vyloučeno prolomení této zásady, a to v případě, že by z „nové“ právní úpravy vyplýval pro obviněného trest mírnější, případně by takový skutek již dále za protiprávní označen nebyl.

4.1.4 Zásada subsidiarity trestní represe

Tato zásada slouží k tomu, aby se trestání užívalo jen v situacích, kdy je to nezbytně nutné a jiné postupy zůstaly neefektivní. Někdy tato trestní „zdrženlivost“ bývá označována jako princip ultima ratio, tedy že by trest měl nastoupit jako poslední řešení dané situace. Porušením této zásady může vzniknout jedinci zásah do ústavně zaručených práv.⁶¹

Dle Práškové se tímto přístupem má povinnost řídit jak zákonodárce v rámci normotvorby, který vymezuje hranice a intenzitu uplatnění trestní represe, tak správní orgán při samotné aplikaci přestupkového práva. Jako příklad subsidiarity trestní represe uvádí podmínku naplnění materiálního znaku přestupku, uvedenou v ustanovení § 5 ZOPŘ.⁶²

⁵⁹ JEMELKA, L., § 69. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 594. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

⁶⁰ VÁLKOVÁ, H. § 3. In: ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011, s. 22. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgfpwk232geyts&rowIndex=0>

⁶¹ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, sp. zn.: III.ÚS 2523/10

⁶² PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 30-31

Podmínku naplnění materiálního znaku přestupku názorně vystihuje příklad Malasta, který uvádí že: „*Třeba u přestupků však musí být škodlivost zvlášť prokázána. Bylo tak například judikováno, že jízda vozidlem rychlostí 52 km/h v obci, kde je maximální povolená rychlost 50 km/h, nemusí být automaticky přestupkem na úseku dopravy, není-li prokázáno, že takové jednání bylo vdané chvíli a na daném místě společensky škodlivé.*“⁶³

4.1.5 Zásada přiměřenosti a individualizace správního trestu

Obě tyto zásady považuje autor za stěžejní zásady ve vztahu k mladistvým pachatelům, neboť dle zásady přiměřenosti, jenž je upravena § 38 ZOPŘ, se mají správní tresty ukládat s ohledem na závažnost a povahu přestupku a dále s přihlédnutím k osobním poměrům pachatele.

Zásada individualizace vyžaduje, aby druh i intenzita správního trestu reflektovaly co nejvíce odlišnosti konkrétního deliktu a osobní poměry konkrétního pachatele. V zákonné úpravě jsou tyto kritéria dány jednak v § 37 a § 38 ZOPŘ, které obsahují výčet hledisek, ke kterým by se při určení konkrétního trestu a jeho výměře mělo přihlížet. Za projev této zásady lze taktéž považovat demonstrativní výčet polehčujících a přitěžujících okolností v § 39 a § 40 ZOPŘ, jak uvádí Prášková.⁶⁴

Zásada individualizace byla mnohokrát judikována Nejvyšším správním soudem, dle kterého tato zásada slouží primárně k tomu, aby byly správní tresty co nejvíce spravedlivé.⁶⁵

4.1.6 Zásada legality a zásada oficiality

Obě zásady nalezneme v § 78 ZOPŘ, který stanovuje správnímu orgánu povinnost zahájit řízení o každém přestupku, který zjistí, přičemž ve druhé části uvedené věty se praví, že takto činí z moci úřední.

„Zásada oficiality, jak ji zákonodárce v tomto ustanovení vyjádřil, znamená nikoliv libovůli, ale výslovně uloženou povinnost příslušného správního úřadu zahájit řízení o přestupku vždy tam, kde oprávněná úřední osoba takového správního úřadu podezření ze spáchání přestupku zjistí. Jedna se o analogii postupu státního zástupce či policejního orgánu v případě trestného činu, kdy

⁶³ MALAST, J., 2018, op. cit. s. 94

⁶⁴ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 31

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 6 Afs 169/2016-42

*oznámení o zahájení řízení o přestupku je analogickou podobou usnesení o zahájení trestního stíhání konkrétní osoby.*⁶⁶

4.1.7. Zásada spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí

Jako poslední si pro účely této diplomové práce představíme zásadu spolupráce s OSPOD, která se na první pohled nemusí zdát jako zásada v pravém slova smyslu. Tato zásada vznikla souběžně s přijetím zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, který v § 31 vymezuje svůj účel v poskytování pomoci dětem a mladistvým při překonávání nepříznivých sociálních podmínek, přičemž si klade za cíl začlenit tyto do společnosti. Stejně ustanovení pojednává o institutu sociální kurately, kterou vykonává kurátor pro děti a mládež. Tento institut má sloužit s ohledem na sníženou rozumovou a mravní vyspělost dětí a mládeže k jejich zvýšené právní ochraně, ale také k posílení výchovného působení v řízení ve věcech mladistvých. Díky zapojení OSPOD do řízení ve věcech mladistvých je posílen individuální přístup a včasné reagování na zájmy či potřeby mladistvého tak, aby se efektivně předcházelo jeho trestné činnosti v budoucnu, jak uvádí Šámal.⁶⁷

S přijetím ZSM došlo k výraznějšímu posílení kooperace Policie České republiky. Ta se dle Kolářové projevila také v tom, že se mladistvými museli od přijetí ZSM zabývat pouze policisté specialisté, kteří prošli určitým školením pro správné zacházení s mladistvými pachateli.⁶⁸

4.2. Druhy správních trestů a modifikace jejich ukládání ve vztahu k mladistvým pachatelům

Než si ukážeme samotné správní tresty a jejich odchylky ve vztahu k mladistvým pachatelům, krátce si shrneme, co je to správní trest a proč je tak označen. *„Sankce (trest) je právním následkem přestupku, může být uložena jen za spáchaný přestupek jeho pachateli na základě zákona.*⁶⁹ Podobně vystihuje definici správního trestu druhý autor, a to takto: *„Správním trestem lze rozumět opatření státního aparátu donucení, které ukládá příslušný orgán po provedeném*

⁶⁶ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPIIL, P., 2017, op. cit., s. 501

⁶⁷ ŠÁMAL, P. VÁLKOVÁ, H. SOTOLÁŘ, A. a kol., 2011, op. cit. s. 29

⁶⁸ KOLÁŘOVÁ, A.; MACHUTA, J.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu Policie ČR Krajského ředitelství hl.m. Prahy.* [Systém ASPI] StZ. - Státní zastupitelství [cit. 2019-02-22]

⁶⁹ PRÁŠKOVÁ, H., In: HENDRYCH, D. a kol., 2016, op. cit., s. 306

*řízení a kterým se působí újma pachatele za spáchaný přestupek.*⁷⁰ K tomuto je potřeba dodat, že dle důvodové zprávy ZOPŘ se pak namísto termínu *sankce* užívaného v zákoně č. 200/1990 Sb. začal od účinnosti ZOPŘ užívat termín *trest*.

Dle Červeného slouží správní trest primárně k ochraně veřejného pořádku a řádného výkonu veřejné správy, přičemž je třeba připomenout, že ve správním právu trestním je kladen důraz na odstranění protiprávního stavu či faktické nápravy než na potrestání pachatele.⁷¹ Fiala pak uvádí, že účelem správního trestu je primárně ochrana společnosti, které má být dosaženo tím, že uložený trest má přinutit pachatele k upuštění od dalšího deliktního jednání v budoucnu (hledisko individuální prevence), přičemž toto potrestání má působit výchovně i na ostatní členy společnosti (hledisko generální prevence). Za stěžejní prvky ve vztahu k ochraně společnosti považuje prvek represe a prvek výchovy. Trest by měl být neodvratitelný, ale zároveň by neměl být příliš přísný, v takovém případě by byl v očích společnosti považován jako trest nespravedlivý a neplnil by tak svoji funkci.⁷²

*„Česká právní úprava neupravuje správní trest, který by pachatele omezoval na osobní svobodě, a to ani jako náhradní trest pro případ nezaplacení uložené pokuty“*⁷³

Ukládání správního trestu mladistvému je zakotveno v § 56 ZOPŘ. Jak uvádí Prášková, mladistvému lze uložit jako dospělé fyzické osobě všechny druhy správních trestů (tedy všechny kromě zveřejnění rozhodnutí o přestupku), které jsou v ZOPŘ obsaženy. Současně jsou však stejným zákonem upraveny omezení při ukládání správních trestů mladistvým pachatelům. Tímto je zohledněna absence plné rozpoznávací nebo ovládací schopnosti mladistvých v důsledku nedokončeného vývoje mladistvých, který je obecně předpokládán dovršením zletilosti, tedy osmnáctého roku života.⁷⁴ Autor se osobně přiklání k názoru většiny autorů odborné literatury, ale i úředníků veřejné správy, kteří poukazují na nutnost volit vhodný trest, aby tento ve vztahu k mladistvému efektivně plnil výchovný a preventivní účel.

⁷⁰ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 198

⁷¹ ČERVENÝ, Z. *O správních sankcích*. In: OTRATA, V. LUKEŠ, Z. BOGUSZAK, J. a kol Sborník prací z veřejného práva k 65. narozeninám profesora dr. Pavla Levita. Praha: Universita Karlova, 1967, s. 35-39

⁷² HORZINKOVA, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 105

⁷³ KOPECKÝ, M., *Správní právo. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 282. ISBN 978-80-7400-727-9

⁷⁴ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 271

Druhy správních trestů jsou zakotveny v § 35 ZOPŘ, který zná pět druhů trestů, přičemž poslední z nich, tedy trest zveřejnění rozhodnutí o přestupku, lze uložit pouze právnické osobě. Mladistvému pachateli lze tedy uložit napomenutí, pokutu, zákaz činnosti či propadnutí věci nebo náhradní hodnoty, přičemž modifikace ukládání těchto trestů mladistvým pachatelům nalezneme ve zvláštním ustanovením o mladistvých, konkrétně v § 55 - § 59 zmiňovaného zákona. „*Tyto tresty mohou být uloženy jak samostatně, tak i vedle sebe, výjimkou v tomto směru představují správní tresty napomenutí a pokuty, které nelze vzájemně kombinovat.*“⁷⁵ Jednotlivé tresty a jejich odchylky si podrobně rozebereme níže.

4.2.1. Napomenutí

Je ukládáno za méně závažné správní delikty a již název napovídá, že se jedná o nejmírnější správní trest. Malast ho popisuje jako trest, kterým nevzniká žádná další sekundární povinnost, který je tak toliko morálního charakteru.⁷⁶

Napomenutí se vyznačuje jako trest univerzální, tedy takový, který lze uložit za jakýkoliv přestupek, není-li to zákonem výslovně vyloučeno. Může být uloženo toliko v rozhodnutí o přestupku, příkazem či příkazem na místě. Zde se projevuje první omezení v ukládání trestu mladistvému pachateli, když příkazem ani příkazem na místě nelze uložit napomenutí mladistvému.

Ve výroku rozhodnutí má správní orgán povinnost explicitně upozornit na důsledky opakování protiprávního jednání pachatele, zejména pak na možnost uložení přísnějších trestů.⁷⁷ Autor této práce osobně shledává napomenutí jako nadbytečný institut vzhledem k tomu, že dle mého úsudku existuje pouze velmi malé procento případů, kdy by se tento trest ukázal jako vhodný a efektivní, když navíc podobného účelu lze dosáhnout institutem upuštění od potrestání, který bude vysvětlen níže.

4.2.2. Pokuta

Druhým univerzálním správním trestem je dle Fialy pokuta, neboť ji lze uložit za jakýkoliv přestupek. Současně se jedná o trest nejvyužívanější, který je majetkové povahy. Při ukládání a výměře výše pokuty se uplatní správní uvážení

⁷⁵ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 106

⁷⁶ MALAST, J., 2018, op. cit., s. 96

⁷⁷ MVČR, *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* (2. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 19. ledna 2018), s. 32-33. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

neboli správní diskrece, avšak i to musí být v rozsahu zákonného sankčního rozmezí, přičemž toto rozmezí nesmí správní orgán překročit. V opačném případě by dané překročení vyvolalo vadu nezákonného rozhodnutí. Pokud tato zákonná hranice není explicitně stanovena, platí, že lze uložit pokutu do tisíce korun českých, v případě mladistvého se pak bude jednat o částku pětiset korun českých, a to z důvodu, který si blíže popíšeme v této podkapitole.⁷⁸

Dle nálezů Ústavního soudu může být horní i spodní hranice sazby pokuty určena zvláštním zákonem.⁷⁹ Touto skutečností však nezaniká možnost aplikace institutu uložení od správního trestu, nestanoví-li zákon jinak. Stejně tak, stanoví-li zákon dolní hranici sazby, nevylučuje se tím aplikace institutu mimořádného snížení sazby pokuty pro účely zmírnění tvrdosti zákona v konkrétním případě.⁸⁰

Omezení uložení pokuty mladistvému je zakotveno v § 57 ZOPŘ, který stanoví, že: „*Horní hranice sazby pokuty se u mladistvého snižuje na polovinu, přičemž však nesmí přesahovat částku 5000 Kč; to neplatí, je-li mladistvý podnikající fyzickou osobou.*“⁸¹ Dle Ondrušové je důvodem této modifikace výše zmiňované „zvýhodnění“ mladistvého, kterému pro jeho nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělost náleží zvýšená ochrana. Dále si je potřeba uvědomit, že mladiství pachatelé nejsou zpravidla výdělečně činní a veškerý jejich příjem tak pochází od jejich zákonných zástupců. Uvedené omezení se ovšem nepoužije tehdy, jedná-li se o mladistvého pachatele, který je podnikající fyzickou osobou ve smyslu § 22 ZOPŘ. Stejná autorka poukazuje na paradox zákonodárce, když ponechal omezení účinné pro mladistvé pachatele podnikající prostřednictvím obchodních společností. Bez ohledu na reálné zisky mladistvých podnikajících pachatelů tak zvýhodňují pouze ty, kteří podnikají jiným způsobem, nebo jejich finanční zajištění dosahuje nadstandartních hodnot.⁸²

Jemelka uvádí, že mladistvému není možné uložit pokutu formou příkazu, nicméně formu příkazu na místě je možné v případě mladistvého pachatele aplikovat na základě ustanovení § 91 odst. 1 ZOPŘ. Omezena je zde pak výše sazby pokuty, kdy lze místo obecné výše horní sazby 10 000 Kč uložit mladistvému

⁷⁸ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 106-107

⁷⁹ Srov. nález Ústavního soudu č. 405/2002 Sb. ze dne 13. srpna 2002 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 106 odst. 3 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ MVČR, 2018, op. cit. s. 33. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

⁸¹ § 57 ZOPŘ

⁸² ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPILOV, P., 2017, op. cit., s. 370-371

pokutu toliko do výše 2500 Kč. Je-li mladistvý podnikající fyzickou osobou, uvedené omezení opět neplatí.⁸³

Uvedená problematika byla mnohokrát judikována. Pro příklad si uvedeme rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterém se uvádí, že pokud je v případě mladistvého pachatele zákonem připuštěna možnost projednání přestupku v blokovém (příkazním řízení na místě) řízení, předpokládá se, že má tento mladistvý pachatel rovněž i způsobilost a odpovědnost za své jednání v průběhu řízení. Z toho důvodu se nelze nerozvážnosti či neuvědomění si následku chování mladistvého dovolávat.⁸⁴

Jak již bylo řečeno výše, výjimku z možnosti kombinování pokuty s jinými tresty tvoří toliko napomenutí. Nutno je též dodat, že je dle § 46 odst. 2 ZOPŘ „pokuta splatná do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o přestupku nabylo právní moci, pokud nestanoví správní orgán lhůtu jinou.“⁸⁵ Dle Práškové pak na rozdíl od TZ, chybí v ZOPŘ ustanovení, které by pamatovalo na případy, kdy k řádnému zaplacení pokuty nedojde. Takovým ustanovením by po vzoru TZ mohla být možnost uložení náhradního správního trestu.⁸⁶

K pokutě se dále vztahuje § 44 ZOPŘ, dle kterého lze výměru uložené pokuty mimořádně snížit. Uvedené ustanovení lze dle Kopeckého použít toliko za podmínek obsažených ve zmiňovaném ustanovení (např. v případě, je-li ukládána pokuta za pokus přestupku nebo v případě nepřiměřené přísnosti dolní hranice uložené pokuty) a dále je nutné, aby snížená výměra pokuty představovala minimálně jednu pětinu dolní hranice sazby stanovené zákonem.⁸⁷

Autor osobně nepovažuje uložení pokuty mladistvému pachateli jako vhodný správní trest, neboť v tomto ohledu souhlasím s názorem Peřinové, která tvrdí, že: „Mladiství většinou nedisponují vlastními finančními prostředky, a pokud za ně uloženou pokutu zaplatí jejich zákonní zástupci, pak tato sankce jakýkoliv sankční a výchovný účel ztrácí.“⁸⁸

⁸³ JEMELKA, L., § 55 In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit. s. 487. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, č. j. 5 As 65/2009-39

⁸⁵ § 46 odst. 2 ZOPŘ

⁸⁶ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 210

⁸⁷ KOPECKÝ, M., 2019, op. cit., s. 285

⁸⁸ PEŘINOVÁ, E., *Správněprávní trestání mladistvých v režimu přestupkového zákona*, *Správní právo*, 2011, s. 210-211. [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravnepravni-trestani-mladistvych-v-rezimu-prestupkoveho-zakona.aspx>

4.2.3. Zákaz činnosti

Dalším druhem správních trestů, který lze ve správním trestání aplikovat, je zákaz činnosti. „Zákaz činnosti patří mezi ty správní tresty, které mohou být velmi účinné, protože citelně zasahují do právního postavení pachatele. Smyslem tohoto trestu je dočasně vyřadit pachatele přestupku z možnosti vykonávat určité činnosti, které zneužil nebo využil ke spáchání přestupku nebo tímto protiprávním jednáním vyvolal vážné pochybnosti o své způsobilosti k výkonu těchto činností.“⁸⁹

Omezující charakter tohoto trestu lze dovodit i z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterém je hlavní význam trestu zákazu činnosti spatřován v účinném zabránění pachateli přestupku v recidivě.⁹⁰

Zákaz činnosti je upraven v § 47 ZOPŘ, který rovněž stanovuje podmínky uložení tohoto trestu. Z toho logicky vyplývá, že zákaz činnosti není trestem univerzálním a pro jeho možnou aplikaci je potřeba splnit všechny podmínky uvedené ve zmiňovaném ustanovení kumulativně.

Ze zákona lze vyčíst čtyři podmínky, které musí být splněny současně, aby mohl být tento trest uložen. První podmínkou je prokázání přímé souvislosti přestupku a činnosti, během které k přestupku došlo. Druhou podmínkou je, že použití tohoto trestu explicitně stanoví zvláštní zákon. Třetí podmínka spočívá v omezení doby, na kterou může být zákaz činnosti uložen. Tato doba musí být stanovena zvláštním zákonem, a pokud v zákonem určena není, platí, že může být uložen nejdéle na tři roky. Čtvrtou podmínku tvoří skutečnost, že lze zakázat pouze činnost, ke které je třeba veřejnoprávního oprávnění (souhlas, povolení, koncese, ohlášení, ...) nebo kterou pachatel vykonává v pracovním či jiném obdobném poměru. Není však možné zakázat takovou činnost, jejíž výkon zákon sám ukládá.

Trest zákaz činnosti lze uložit samostatně nebo společně s jinými správními tresty, což vyplývá z § 36 ZOPŘ. Nejtypičtější kumulací uložení tohoto trestu je společně s pokutou.⁹¹

Zvláštní úprava pro uložení trestu zákazu činnosti vyplývá z § 58 ZOPŘ, který omezuje uložení zákazu činnosti mladistvému a stanovuje dvě kritéria, které musejí být splněna kumulativně. První podmínkou je zákaz aplikace úpravy v § 47 ZOPŘ, pokud by výkon tohoto správního trestu bránil přípravě na jeho budoucí

⁸⁹ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 210-211

⁹⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2008, č. j. 9 As 7/2009-76

⁹¹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 47. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 417. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

povolání. Druhý odstavec pak vymezuje horní hranici doby, na kterou lze mladistvému pachateli zákaz činnosti uložit, přičemž stanovuje dobu na nejdéle jeden rok. Dle Ondrušové je lhůta trvání zákazu činnosti u mladistvých pachatelů nepřekročitelná, přičemž podobně jako u obecné úpravy platí, že tento trest lze uložit pouze pokud je prokázána příčinná souvislost s výkonem činnosti, jenž má být zakázána, případně v přímé souvislosti s touto činností.⁹²

Pro představu si ukážeme příklad Mártona, který uvádí, že: „*Například mladistvý se dopustil přestupku jako řidič motocyklu, přičemž je zároveň studentem učebního oboru Obsluha zemědělských strojů. Při ukládání správního trestu zákazu činnosti při bližší specifikaci je možné mladistvému buď ponechat oprávnění k řízení traktoru, nebo zakázat řízení všech motorových vozidel s výjimkou skupiny „T“.*“⁹³

Dle Jemelky slouží pro účely zmírnění tvrdého dopadu, který může trest zákazu činnosti pro pachatele mnohdy představovat, institut upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti. Ten představuje možnost (nikoliv povinnost) správního orgánu rozhodnout, zda návrhu na upuštění vyhoví či nikoliv.⁹⁴ Správní orgán při rozhodování zohlední zejména, zdali již uplynula minimálně polovina doby, na níž byl zákaz činnosti uložen, neb tato podmínka musí být splněna bezpodmínečně. Dále správní orgán přihlédně k tomu, zda způsob života pachatele či provedení účinných opatření prokazuje, že již další výkon není potřebný a v případě, že byla spolu se zákazem činnosti uložena pokuta, zda tato byla pachatelem uhrazena či zdali má pachatel snahu tuto pokutu hradit na splátky.⁹⁵

Pro úplnost k tomuto trestu uvádí Fiala, že za mladistvého pachatele může být žádost o upuštění zbytku správního trestu zákazu činnosti podána rovněž zákonnými zástupci mladistvého pachatele, případně OSPOD.

Stejný autor tvrdí, že v případě úmyslného porušování tohoto správního trestu, může být naplněna skutková podstata trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 337 odst. 1 písm. a) TR, za který hrozí pachateli trest odnětí svobody až na tři roky.⁹⁶

⁹² ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPILOV, P., 2017, op. cit., s. 372

⁹³ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B., 2017, op. cit., s. 128

⁹⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 47. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 417. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptemrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

⁹⁵ MVČR, 2018, op. cit., s. 34. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

⁹⁶ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 109

4.2.4. Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty

Propadnutí věci představuje další z druhů správních trestů, přičemž je vymezen v ustanovení § 48 ZOPŘ. Dle Fialy je tímto trestem sledováno především zamezení opakování přestupku (recidivy). Propadnutí věci lze uložit za jakýkoliv přestupek, není-li zákonem výslovně vyloučeno, avšak v některých případech ho i přesto nebude možné uložit, a to vzhledem k povaze spáchaného deliktu.⁹⁷

Jak již z názvu vyplývá, předmětem trestu propadnutí věci je věc. Definice věci není upravena v ZOPŘ ani v jiné normě správního práva. Z toho důvodu je tedy nutno vycházet ze soukromoprávní úpravy, konkrétně z § 489 zákona č. 59/2012 Sb. občanský zákoník, který věc definuje jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí. Uvedenou definici dále rozvádí například rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, podle kterého se věcí rozumí ovladatelný hmotný předmět oddělený od okolního světa.⁹⁸

Výše zmiňované ustanovení obsahuje v prvním odstavci tři zákonné důvody k uložení trestu propadnutí věci a dále ve druhém a třetím odstavci vymezuje dvě podmínky k tomu, aby mohl být tento trest aplikován a konečně v posledním čtvrtém odstavci uvádí, že vlastníkem propadlé věci se stává stát. Zákonné důvody zakotvené v § 48 odst. 1 ZOPŘ stačí splnit alternativně, avšak musí být splněny současně (kumulativně) s podmínkami stanovenými v odst. 2 téhož ustanovení.

Zákonné důvody jsou uvedeny takto: „*Propadnutí věci lze uložit jen, jde-li o věc, a) která byla ke spáchání přestupku užita nebo určena b) kterou pachatel získal přestupkem nebo jako odměnu za něj, nebo c) kterou pachatel, byť jen z části, nabyl za věc uvedenou pod písmenem b), pokud hodnota věci uvedené pod písmenem b) není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná.*“⁹⁹

Z podmínek stanovených ve druhém a třetím odstavci pak vyplývá požadavek, aby předmětná věc náležela pachateli přestupku a aby hodnota této věci nebyla ve velkém nepoměru k povaze přestupku, přičemž tato podmínka se neužije, vyžaduje-li to bezpečnost osob či majetku nebo jiný podobný zájem. „*Je zapotřebí dodat, že jiný zákon může stanovit další či jiné důvody pro propadnutí věci. Například podle § 2 odst. 4 zákona č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, ve znění pozdějších předpisů,*

⁹⁷ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 109

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2007, č. j. 4 Afs 23/2003-112

⁹⁹ § 48 odst. 1 písm. a), b), c) ZOPŘ

*platí, že nelze-li neoprávněné označení z věci odstranit, vysloví příslušný správní orgán propadnutí věci, a to i když k projednání přestupku nebo k projednání trestného činu nedošlo.*¹⁰⁰

S přijetím ZOPŘ byl po vzoru trestního práva zaveden správní trest propadnutí náhradní hodnoty, jako náhradní správní trest k propadnutí věci, kterého by se jinak užilo. Účelem tohoto trestu je zajištění a následně zabavení podobné hodnoty výnosu z deliktního jednání pachatele.¹⁰¹ „*Toto ustanovení směřuje proti podvodnému jednání pachatele, kterým zmaří výkon správního trestu propadnutí věci. Hodnotu věci, kterou mohl správní orgán prohlásit za propadlou, může přestupkový orgán stanovit na základě znaleckého posudku.*“¹⁰²

K tomuto správnímu trestu se nepojí žádné speciální ustanovení o mladistvých, proto se bude v případě ukládání trestu zákazu činnosti mladistvého pachatele postupovat jako u pachatele zletilého. O jaké případy půjde praxi při ukládání tohoto trestu mladistvým nejčastěji si ukážeme v závěru této diplomové práce.

4.2.5. Podmíněné upuštění od uložení správního trestu a upuštění od uložení správního trestu

Na závěr této kapitoly si rozebereme dva relativně nové instituty, které do našeho právního řádu přinesl po vzoru trestního práva ZOPŘ. Důvodová zpráva k nim uvedla: „*Instituty (podmíněného) upuštění od uložení správního trestu jsou nově zakotvovány, přičemž se vychází z teze, že stačí-li k naplnění účelu přestupkového práva po projednání věci v přestupkovém řízení jen vyslovení viny, není nutno pachateli ukládat správní trest. Uložení správního trestu by za splnění stanovených podmínek nebylo v souladu s principem subsidiarity správně-trestní represe, když k zajištění ochrany zájmů společnosti není nutná správně-trestní sankce v podobě uložení správního trestu. (Podmíněné) upuštění od uložení správního trestu samozřejmě také předpokládá vyslovení viny za přestupek.*

¹⁰⁰ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 48. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 429. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

¹⁰¹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 48. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 441. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

¹⁰² MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B., 2017, op. cit., s. 106

Upuštění od uložení správního trestu se může jevit jako efektivní nástroj výchovného působení na pachatele jako v případě správního trestu napomenutí. ¹⁰³

Jemelka vysvětluje rozdíl mezi těmito dvěma instituty tak, že podmíněčné upuštění od uložení právního trestu se vztahuje toliko na případy, kterými byla deliktem způsobena škoda (majetková újma), případně kdy došlo k bezdůvodnému obohacení pachatele. ¹⁰⁴

K pojmu *škoda* se vztahuje hojná judikatura, která tento pojem vymezuje jako: „*Škodou se rozumí újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Za skutečnou škodu na věci je pak nutno považovat takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je nutno vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu.*“ ¹⁰⁵

Bezdůvodným obohacením se dle Ondrušové rozumí stav, při kterém dojde k obohacení jiného, a to bez spravedlivého důvodu. ¹⁰⁶

Vzhledem k tomu, že byla způsobena škoda či došlo k bezdůvodnému obohacení pachatele, je dle zásady *spravedlnosti a práv poškozeného* žádoucí, aby bylo možno od správního trestu upustit pouze v případě, že pachatel tuto škodu nahradí či vydá bezdůvodné obohacení. Promítá se zde větší zájem ZOPŘ na nahrazení způsobené škody či odevzdání neoprávněného výnosu před potrestáním.

Zákon uvádí dvě podmínky, za kterých lze podmíněné upuštění od uložení správního trestu aplikovat. První podmínku tvoří povaha a závažnost přestupku, ty se posuzují dle § 38 ZOPŘ, přičemž pro užití těchto institutů se vyžaduje nízká závažnost spáchaného deliktu. Druhou podmínkou je pak osoba pachatele (osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry), přičemž je třeba vyhodnotit riziko případné recidivy pachatele. ¹⁰⁷

Pokud jsou výše uvedené podmínky kumulativně splněny, uloží se pachateli lhůta dle § 42 odst. 2 ZOPŘ k uhrazení způsobené škody či vydání bezdůvodného obohacení. Dle Ondrušové je zmeškání této lhůty důvodem pro postup dle § 99

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, § 42, § 43

¹⁰⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 42. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 384. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

¹⁰⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2146/2000

¹⁰⁶ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPILOV, P., 2017, op. cit., s. 294

¹⁰⁷ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., § 42. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 384. Beck-online [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

odst. 2 ZOPŘ, tedy že správní orgán zruší novým rozhodnutím výrok o podmíněném upuštění od trestu a rozhodne o jeho uložení. Při tomto postupu tedy zůstane výrok o vině nedotčen, zatímco výrok o upuštění od správního trestu se zruší. Stejný následek bude v případě, kdy pachatel uloženou povinnost nesplní z jiného důvodu.¹⁰⁸

Obdobnou úpravu nalezneme v § 43 ZOPŘ, kdy u všech přestupků, kterými byla způsobena škoda, nebo jimiž se pachatel bezdůvodně obohatil existuje možnost užití institutu *upuštění od uložení správního trestu*, nestanoví-li zákon jinak. Pro aplikaci tohoto ustanovení se taktéž presumuje vyslovení viny za přestupek a splnění jednoho ze dvou kritérií. Prvním kritériem (konsumpce) je, že s pachatelem je vedeno společné řízení pro dva a více přestupků. Druhé kritérium (proporcionalita) dává správnímu orgánu možnost, aby zvážil, zda již samotné projednání přestupku postačí k nápravě pachatele.¹⁰⁹ „*Příslušný správní orgán v takovém případě rozhodnutím sice vysloví vinu pachatele, ale správní trest neuloží.*“¹¹⁰

Speciální úpravou pro případy mladistvých pachatelů je zde ust. § 59 ZOPŘ, které u mladistvého pachatele přidává k výše uvedeným obecným důvodům (podmínkám) pro aplikaci podmíněného i nepodmíněného upuštění od uložení správního trestu, rovněž uplatnění těchto institutů pro případ „*jestliže by vzhledem k povaze spáchaného přestupku a k dosavadnímu životu mladistvého lze důvodně očekávat, že uložení omezujícího opatření zajistí jeho nápravu lépe než správní trest.*“¹¹¹

Dosavadním způsobem života mladistvého se dle Ondrušové míní chování mladistvého před spácháním přestupku, dále zdali byl v minulosti již za přestupek trestán, ale také to, jak se připravuje na své budoucí povolání či jaké má vztahy s lidmi v okolí svého bydliště. Pokud správní úřad upustí od uložení správního trestu dle tohoto speciálního ustanovení, musí současně vždy uložit omezující opatření dle § 52 ZOPŘ.¹¹²

Pro představu se tak dle Mártona bude postupovat v případě, kdy se mladistvý dopustí vandalství z mladické nerozvážnosti, tehdy bude účelnější uložit

¹⁰⁸ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPIIL, P., 2017, op. cit., s. 295

¹⁰⁹ MVČR, 2018, op. cit. s. 38. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

¹¹⁰ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 114

¹¹¹ § 59 ZOPŘ

¹¹² ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPIIL, P., 2017, op. cit., s. 373

mladistvému povinnost zdržet se styku s nevhodnými osobami nežli uložení správního trestu.¹¹³

4.3. Ochranná opatření

Ochranná opatření jsou vedle správních trestů dalším následkem, který postihuje pachatele přestupku za jeho protiprávní jednání. *„Hlavním účelem ochranných opatření není potrestání pachatele, ale prevence páčání další protiprávní činnosti. Zákon upravuje dva základní druhy ochranných opatření, a to omezující opatření a zabránění věci nebo náhradní hodnoty.“*¹¹⁴

Při jejich aplikaci platí stejně jako pro správní tresty zásada *nullum crimen, nulla poena sine lege* stejně tak, jako další obecné zásady ukládání správních trestů. Jak stojí v důvodové zprávě, ochranná opatření nejsou považována za správní tresty i přes skutečnost, že v konečném důsledku je jejich účel (ochrana společnosti) shodný. Odlišnost však nalezneme ve způsobu, jakým tento účel uskutečňují. Újma, kterou ochranná opatření způsobují, nepochází ze společenského odsudku pachatele, nýbrž je toliko druhotným účinkem nutného opatření k ochraně veřejného zájmu či samotného pachatele. Jak již bylo řečeno, ochranná opatření mají především preventivní úlohu, kterou doplňuje úloha výchovná a zabezpečovací, neboť snahou je při uložení ochranného opatření odstranit či alespoň omezit opakování protiprávního jednání pachatele. Podle § 51 ZOPŘ jsou druhem ochranných opatření omezující opatření a zabránění věci či zabránění náhradní hodnoty, přičemž druhý typ ochranného opatření lze aplikovat samostatně, zatímco s omezujícím opatření musí být vždy uložen správní trest.¹¹⁵

*„Smyslem uloženého ochranného opatření je výchova pachatele nebo zneškodnění věci vztahující se k přestupku. Intenzita ochranných opatření je určována potřebou výchovy pachatele přestupku nebo potřebou chránit společnost. Správní orgán ukládá takové ochranné opatření, které vzhledem k dané situaci je co nejúčinnější. Z těchto důvodů se o ochranných opatření rozhoduje vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.“*¹¹⁶

¹¹³ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B., 2017, op. cit., s. 128

¹¹⁴ MVČR, 2018, s. 39. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

¹¹⁵ Důvodová zpráva k § 51 ZOPŘ

¹¹⁶ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 116

Pro ochranné opatření zákon neuvádí žádné speciální odchylky ve vztahu k mladistvým pachatelům, tudíž se užijí stejná ustanovení, jako u zletilých pachatelů. Při jejich ukládání je však opět třeba, aby správní orgán zohlednil osobu mladistvého pachatele a okolnosti konkrétního případu s náležitou péčí, kterou jim zaručuje čl. 32 odst. 1 Listiny.

4.3.1. Omezující opatření

Omezující opatření je upraveno v § 52 ZOPŘ, přičemž se jedná o jedno z druhu ochranných opatření, které má primárně zabezpečit, aby se pachatelovo protiprávní jednání neopakovalo. Vyznačuje se zákazem navštěvovat konkrétní veřejná místa nebo objekty, ve kterých se například podává alkohol nebo se pořádají veřejné sportovní, kulturní a jiné společenské akce. „*Veřejně přístupnými místy se rozumějí taková, která jsou obecně přístupná komukoli, byť jen po určitou dobu. Zákaz se vztahuje pouze na provozní dobu takového místa či místnosti.*“¹¹⁷ Pro zajímavost se dle Ondrušové může jednat rovněž o místo *virtuální*, neboť i ve virtuálním světě existují veřejně přístupná místa. Mohou to být například fóra či diskuse, kde může docházet k protiprávnímu jednání pachatele, spočívající například v urážkách cti či poškozování dobrého jména.¹¹⁸

Omezující opatření může rovněž spočívat v zákazu styku s určitou osobou nebo okruhem osob či podrobení se vhodnému programu pro zvládnání svého problémového chování. Ve druhém odstavci je stanoveno, že omezující opatření může být uloženo toliko fyzické osobě, a to za přestupky explicitně vyjádřené v zákoně a pokud mezi spáchaným přestupkem a omezujícím opatřením existuje přímá souvislost.¹¹⁹

V důvodové zprávě se uvádí, že je možné, aby omezující opatření vyvolávalo účinky i mimo obvod územní působnosti správního orgánu, který ho ukládá. Dále zdůrazňuje, aby bylo náležitě specifikované, aby nevznikaly pochybnosti zapříčiněné nízkou mírou určitosti omezujícího opatření. Omezující opatření mají být evidovány v evidenci vedené Rejstříkem trestů. Jak již bylo řečeno, omezující opatření lze uložit pouze společně se správním trestem, přičemž

¹¹⁷ MATES, P., 2010, op. cit., s. 88

¹¹⁸ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPIL, P., 2017, op. cit., s. 347-348

¹¹⁹ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 116

za porušení omezujícího opatření je možné uložit pokutu do výše 10 000 Kč dle zákona o některých přestupcích.¹²⁰

Z hlediska mladistvých pachatelů se autor této práce přiklání k ukládání omezujících opatření mladistvým pachatelům, jelikož je považuje za mnohem efektivnější a účelnější řešení. Mladistvému pachateli tak může být například zabráněno účastnit se veřejných akcí, na kterých se dříve dopustil protiprávního jednání, na druhou stranu se podle Sotoláře musí zohlednit to, že „*Svou povahou tak může tento zákaz představovat poměrně výrazný zásah do svobody pohybu mladistvého chráněné čl. 14 LZPS.*“¹²¹

4.3.2. Zabránění věci nebo zabránění věci náhradní hodnoty

Zabránění věci nebo zabránění věci náhradní hodnoty lze uložit toliko v případech, kde současně nebyl uložen trest propadnutí věci a vyžaduje-li to bezpečnost osob či jiný obdobný veřejný zájem. V § 53 je obsažen taxativní výčet podmínek, za kterých lze předmětnou věc zabavit. Zákon uvádí těchto pět podmínek:

- a) *do 60 dnů ode dne, kdy přestupek vyšel najevo, se nezjistí skutečnosti odůvodňující zahájení řízení o přestupku proti určité osobě,*
- b) *věc náleží pachateli, proti němuž nelze vést řízení o přestupku nebo jemuž za přestupek nelze uložit správní trest,*
- c) *věc náleží pachateli, u něhož bylo od uložení správního trestu za přestupek upuštěno nebo podmíněně upuštěno,*
- d) *věc nenáleží pachateli nebo mu nenáleží zcela, nebo*
- e) *vlastník věci není znám.*¹²²

Z uvedeného výčtu je patrné, že zabránění věci lze uložit i osobě odlišné od pachatele, přičemž tato osoba nemusí být nutně účastníkem původního řízení o přestupku. V případě, že vlastník předmětné věci není znám, správní orgán postupuje dle § 32 odst. 2 písm. e) SŘ, tedy ustanoví opatrovníka a rozhodne o zabránění věci, čímž vlastnické právo k předmětné věci zaniká. Pokud by byla předmětná věc výnosem z přestupku, byť nikoliv bezprostředním, zabránění věci může být uloženo i bez splnění výše uvedených podmínek či bez toho, aby to vyžadoval veřejný zájem.

¹²⁰ Důvodová zpráva k § 52 ZOPŘ

¹²¹ SOTOLÁŘ, A. IN: ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. a kol., 2011, op. cit. s. 284.

¹²² § 53 odst. 1 ZOPŘ

Účelem institutu zabrání věci je zajistit, aby výnosy pocházející z protiprávního jednání nezůstaly v rukách pachatelů či třetích osob. Předmětnou věc lze zajistit taktéž formou předběžného opatření dle § 61 SŘ, přičemž vlastníkem zabrané věci nebo náhradní hodnoty se stává stát.¹²³

O zabrání věci může správní orgán rozhodnout nejdéle do pěti let od spáchání přestupku, kdy dle principu proporcionality má hodnota zabírané věci odpovídat povaze spáchaného přestupku.¹²⁴ Závěrem uvádí Prášková, že: „*Někdy musí být věci zničeny, jindy je možné je převést na charitativní nebo humanitární účely.*“¹²⁵

Jestliže ten, kdo s předmětnou věcí disponuje, výkon opatření *zabraní věci* zmaří, může mu být správním orgánem uloženo *zabraní náhradní hodnoty*, a to až do výše odpovídající hodnoty věci, která měla být zabráná. „*Náhradní hodnota se vyjadřuje především v penězích, a proto se jí rozumí především peněžní ekvivalent věci nebo jiné majetkové hodnoty, a proto ji soud zpravidla stanoví peněžní částkou odpovídající hodnotě věci nebo jiné majetkové hodnoty, která by jinak přicházela v úvahu jako předmět propadnutí nebo zabrání. Dikce zákona však nevylučuje, aby soud určil jako propadlou náhradní hodnotu jinou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, a to v odpovídající hodnotě původního předmětu propadnutí.*“¹²⁶

Způsoby zmaření zabrání věci jsou demonstrativně vypsány v zákoně. Jedná se například o zničení věci, poškození věci, zcizení věci, zatajení věci, znehodnocení věci (stane se neupotřebitelnou), zužitkování věci apod.

¹²³ MVČR, 2018, s. 39. [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

¹²⁴ HORZINKOVÁ, E., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 118

¹²⁵ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 238

¹²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1212. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgipwk5tlg4>

5. Procesněprávní část

Předchozí kapitola sloužila k vymezení správního trestání mladistvých pachatelů z hlediska hmotněprávních specifik, jako jsou základní zásady správního trestání, správní tresty a ochranná opatření, které lze mladistvému pachateli za spáchání správního deliktu uložit. Aby k tomuto uložení správního trestu mohlo dojít, je nutné správní delikt projednat a protiprávní jednání pachatele dostatečně prokázat.

V normách správního práva trestního nalezneme tři druhy správních deliktů. Jsou jimi přestupky, disciplinární delikty a pořádkové delikty. S ohledem na téma této diplomové práce, bude v této kapitole pojednáváno zejména o přestupcích (přestupkovém řízení), neboť mladiství pachatelé se z druhů správních deliktů dopouštějí zpravidla přestupků. *„Řízení o přestupcích je v našem právním řádu pojímáno jako součást výkonu veřejné správy, o vině a trestu za přestupky rozhodují správní orgány“*¹²⁷ Obecnou úpravu přestupkového řízení tvoří SŘ, zatímco specifika přestupkového řízení jsou obsažena v ZOPŘ. *„Řízení o přestupcích lze charakterizovat jako zákonem upravený postup správních orgánů, jehož účelem je zjistit, zda byl spáchán určitý skutek a kdo jej spáchal, posoudit právní kvalifikaci skutku, uložit pachateli podle zákona správní trest a zajistit jeho výkon. Předmětem přestupkového řízení je určitý skutek.“*¹²⁸

Dle Fialy je dána odlišnost přestupkového řízení z toho důvodu, že v něm musí být chráněn veřejný zájem ve smyslu účinného a spravedlivého postihování pachatelů a na druhou stranu musí být obviněnému zabezpečena realizace všech práv, jenž mu v řízení zaručuje vnitrostátní i mezinárodní právní úprava. Z uvedeného vyplývá, že v přestupkovém řízení nelze postupovat pouze podle SŘ, který je toliko obecnou úpravou, ale současně ani výlučně podle ZOPŘ či jiných zvláštních zákonů, které nepostihují veškeré postupy v řízení o přestupcích.¹²⁹

Jak uvádí Malast, v ZOPŘ nejsou zakotvena pouze hmotněprávní ustanovení, ale jak již název napovídá, obsahuje rovněž procesněprávní aspekty správního práva trestního (přestupkového práva), kdy typicky půjde o řízení o přestupcích. Toto specifické správní řízení projednávají zpravidla orgány obcí (obecní úřady či přestupkové komise), přičemž účastníkem přestupkového řízení je

¹²⁷ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 278

¹²⁸ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 276

¹²⁹ FRUMAROVÁ, K., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 133-134

obviněný a v některých případech jím může být i poškozený či vlastník věci. ZOPŘ však netvoří výlučnou úpravu přestupkového řízení a podpůrně (subsidiárně) se tak použije právní úprava SŘ (§ 1 odst. 2 SŘ). ZOPŘ však může být sám použit subsidiárně, a to ve vztahu k procesním odchylkám v zákonech, které upravují skutkovou podstatu přestupku.¹³⁰

Co se výše zmiňované přestupkové komise týče, nejsou na její členy žádným právním předpisem stanoveny speciální požadavky pro případ, kdy se projednávají přestupky mladistvých pachatelů. S ohledem na skutečnost, že s účinností ZSM byla zakotvena zásada zvláštního zaškolení pro pracovníky, působící s mladistvými pachateli (soudci, státní zástupci, policejní orgány) a rovněž s ohledem na čl. 18 Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy CM/Rec (2008)11¹³¹, autor této práce má za to, že by bylo vhodné tento požadavek promítnout rovněž do roviny správního trestání.

V hmotněprávní kapitole jsme si uvedli, že pro oblast správního práva trestního je typická zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*. Dle Fialy je pak procesním protějškem této hmotněprávní zásady zásada *nullus processus criminalis sine lege*, tedy princip řádného zákonného procesu. Ten se vyznačuje tím, že přestupkové řízení musí být vedeno ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Správní trest lze uložit pouze v takovém řízení a takovým správní orgánem, který je výslovně uveden a upraven zákonem. Za účelem zjištění, zda došlo ke spáchání přestupku, kdo je za tento zodpovědný a komu bude následně uložen správní trest, je nutné, aby byl zákonem stanoven určitý proces či postup. Tento veřejnoprávní procesní režim slouží k autoritativní aplikaci norem správního práva trestního a k rozhodování o vině a trestu za přestupek v konkrétním případě, přičemž tvoří nezbytné doplnění hmotněprávní úpravy přestupků.¹³²

Při projednávání správního deliktu mladistvého se uplatňují zásady, které jsme si uvedli v předchozí kapitole a dále se uplatní zásady, které se vztahují čistě na procesní stránku správního trestání, přičemž některé z nich si představíme v této kapitole, neboť mají přímou souvislost s procesními modifikacemi v řízení o projednání správních deliktů mladistvých pachatelů. Pro úplnost je třeba dodat,

¹³⁰ MALAST. J., 2018, op. cit., s. 97-98

¹³¹ COUNCIL OF EUROPE. Recommendation CM/Rec (2008)11 on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures. [online] [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1367113&Site=CM>.

¹³² FRUMAROVÁ, K., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HROZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s. 132-133

že mnoho specifík, týkajících se mladistvých pachatelů je stanoveno nejasně nebo není stanoveno vůbec.

5.1. Procesní způsobilost mladistvého pachatele v řízení o přestupcích

Procesní způsobilost nesmí být zaměňována se způsobilostí být účastníkem správního řízení. „*Procesní způsobilost je způsobilost samostatně jednat v řízení před správním orgánem, tedy způsobilost vlastními úkony vykonávat procesní práva a plnit procesní povinnosti.*“¹³³

ZOPŘ ustanovení o procesní způsobilosti vůbec neupravuje, je třeba tak subsidiárně vycházet z § 29 odst. 1 a 2 SŘ, dle kterého se procesní způsobilost překrývá s hmotněprávní způsobilostí. Jak uvádí Prášková, pro určení procesní způsobilosti je třeba zjistit míru přiznané svéprávnosti zákonem. Z toho vyplývá, že osoby omezené ve svéprávnosti postrádají procesní způsobilost právě v rozsahu tohoto omezení. Svéprávností se pak rozumí schopnost právně jednat, jinými slovy, nabývat vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (§ 15 odst. 2 OZ).¹³⁴

Dle stejné autorky je věková hranice pro nabytí způsobilosti k protiprávnímu jednání (delikt ní způsobilost) je v ZOPŘ vázána na dovršení patnáctého roku věku. Mladistvý obviněný má tedy plnou procesní způsobilost a není proto nutné, aby byl v řízení zastoupen.¹³⁵ K tomuto shodně judikuje Nejvyšší správní soud, když ve svém rozhodnutí uvádí, že: „*přičítá-li zákon plnou odpovědnost mladistvému za své jednání, je nutno vycházet a priori i z toho, že tato osoba je i plně procesně způsobilá k úkonům ve správním (přestupkovém) řízení stran přestupku, který jí lze přičítat.*“¹³⁶ Nejvyšší správní soud v uvedeném judikátu poukazuje na skutečnost, že u mladistvého zákon připouští projednání přestupku formou příkazu na místě, čímž presumuje jeho procesní způsobilost, neboť by v opačném případě musel být při projednání přítomen zákonný zástupce mladistvého.

Závěrem lze tedy shrnout, že mladiství mají v důsledku koncepce absolutní odpovědnosti, kterou jsme si popsali výše v této práci, plnou procesní způsobilost

¹³³ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 323

¹³⁴ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 323

¹³⁵ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 323

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009-39

v řízení o správních deliktech. Přestože mohou sami uplatňovat svá práva je možné, aby s nimi v řízení vystupoval zákonný zástupce, opatrovník či OSPOD, kterého o nařízeném ústním jednání musí správní orgán informovat.¹³⁷

5.2. Zásada ústnosti a rychlosti řízení

Z ustanovení § 80 odst. 2 ZOPŘ vyplývá nutnost nařízení ústního jednání v řízení o správním deliktu mladistvého pachatele. Dle Jemelky se tímto reflektuje zvýšená ochrana mladistvého, která je zaručena již zmiňovaným čl. 32 odst. 1 Listiny a dále ZOPŘ (§ 55 - § 59). K ochraně práv mladistvého má sloužit i účast zákonného zástupce či opatrovníka a OSPOD, kteří musí být o ústním jednání též vyrozuměni. Mezi jejich další práva patří právo navrhnout důkazy, právo na informace o řízení sloužících k hájení práv a oprávněných zájmů mladistvého pachatele, právo vyjádřit své stanovisko v řízení, právo být přítomen při všech úkonech v řízení nebo činit další návrhy v průběhu řízení.¹³⁸ Z logické úvahy pak vyplývá vyloučení způsobu projednání přestupku mladistvého v příkazním řízení, neboť to je činěno bez osobní účasti obviněného. Z uvedeného pak existuje výjimka v podobě výše zmíněného příkazového řízení na místě.

Co se zásady rychlosti týče, tvoří jeden z atributů právního státu. Požadavek na projednání věci v přiměřené lhůtě je kladen na všechny orgány veřejné moci, neboť již čl. 3 odst. 2 Listiny stanoví, že: „Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.“¹³⁹ Dle Práškové je tato zásada reflektována úpravou lhůt pro vydání rozhodnutí (§ 71 SŘ), stanovením lhůty k vyřízení podnětu k zahájení řízení ex officio (§ 42 SŘ), dále například pro provedení daných úkonů. V opačném případě by průtahy v přestupkovém řízení negativně ovlivňovaly účel řízení a kvalitu rozhodnutí, neboť nepřiměřená doba trvání přestupkového řízení se odráží v oslabení kvality a snížení množství důkazů, potřebných pro dostatečné zjištění skutkového stavu. Nadto může mít řízení, ve kterém dochází k nepřiměřeným průtahům negativní dopad na autoritu správních

¹³⁷ JEMELKA, L. § 72. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 622. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

¹³⁸ JEMELKA, L. § 80. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 688. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

¹³⁹ čl. 3 odst. 2 Listiny

orgánů.¹⁴⁰ Shodně se k tomuto vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém nálezu judikoval, že s narůstající délkou doby, která od spáchání přestupku uplynula se vytrácí prvek jak individuální, tak i generální prevence.¹⁴¹

Pokud se jedná o mladistvého pachatele, uvádí Válková, že: „*V důsledku neukončeného rozumového, mravního a sociálního vývoje dětí a mladistvých je zde velká naděje na to, že pohotová, jednoznačná a zároveň spravedlivá reakce na jejich protiprávní čin bude nejlepší prevencí jejich deliktního jednání.*“¹⁴² Ačkoliv se v ZOPŘ ustanovení o požadavku na rychlost řízení nenachází, lze v rámci mladistvých pachatelů analogicky uplatnit § 3 odst. 6 ZSM.

5.3. Ochrana soukromí mladistvého

O ochraně soukromí mladistvého není v žádném správním předpise výslovně pojednáváno, opět je tedy nutno vycházet analogicky ze ZSM, konkrétně z ustanovení § 3 odst. 5 zmiňovaného zákona, kde se uvádí, že: „*V řízení podle tohoto zákona je třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.*“¹⁴³ Z citovaného ustanovení tak vyplývá zásada ochrany soukromí a zásada presumpce neviny.

V praxi se pak tyto zásady reflektují tím, že do pravomocného ukončení správního řízení nesmějí správní orgány zveřejnit informace, které by ohrožovaly osobnost mladistvého. Ochranu osobnosti mladistvého je z mého pohledu nutné zabezpečit v co nejvyšší možné míře, neboť v případě, že by byl mladistvý již v průběhu řízení identifikován, mohlo by to mít pro jeho další vývoj negativní důsledky.

Dle Peřinové vyvstávají otazníky též nad připuštěním veřejného ústního jednání ve smyslu § 49 odst. 2 a 3 SŘ v přestupkovém řízení s mladistvým pachatelem, kdy z uvedeného ustanovení vyplývá požadavek na ochranu práv účastníka. Souhlasím se zmiňovanou autorkou, když ta se přiklání k názoru, že by

¹⁴⁰ PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 44-45

¹⁴¹ Např. nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04

¹⁴² VÁLKOVÁ, H., IN: ŠÁMAL, P. VÁLKOVÁ, H. SOTOLÁŘ, A. a kol. 2011, op. cit. s.30

¹⁴³ § 3 ZSM

veřejné jednání nemělo být v případě mladistvých připuštěno, a to zejména z důvodu možné stigmatizace mladistvého pachatele.¹⁴⁴

5.4. Společné řízení

Společné řízení je jedním ze zvláštních typů správního řízení, které je obecně upraveno v § 140 SŘ a dále je zakotveno v ustanoveních § 88 ZOPŘ. Z uvedených ustanovení tedy vyplývá, že v případě projednávání přestupku, náležejícího do stejné oblasti veřejné správy stejným správním orgánem, může být tento přestupek projednán ve společném řízení. Aby mohlo být vedeno společné řízení, musí být předmětné přestupky spáchány ještě před zahájením řízení o prvním z přestupků.¹⁴⁵

V ustanovení § 88 odst. 4 ZOPŘ je zakotveno určité zúžení podmínek provedení společného řízení s mladistvými pachateli. Tímto je zohledněna zásada zvláštní péče mladistvému, zakotvena v ust. § 55 a násl. ZOPŘ.

První věta ustanovení § 88 odst. 4 ZOPŘ stanoví, že: *„Pokud se více mladistvých podezřelých dopustilo více přestupků, které spolu souvisejí, jejichž skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy a k rozhodnutí o těchto přestupcích je příslušný též správní orgán, projednají se ve společném řízení, jestliže je to vhodné z hlediska zjištění stavu věci, hospodárnosti a rychlosti řízení a s přihlédnutím k osobám mladistvých podezřelých.“*¹⁴⁶ Dle Jemelky je pak otázka provedení společného řízení ponechána na správní úvaze, kdy by měl správní orgán hodnotit zejména vhodnost tohoto řízení vzhledem k osobě konkrétního mladistvého pachatele. V případě, že by se například jednalo o výrazné věkové rozdíly mezi mladistvými pachateli, mohlo by být vhodnější projednat každého z nich v samostatném řízení.¹⁴⁷

Druhá věta zmiňovaného ustanovení stanoví, že: *„Pokud se mladistvý podezřelý a jiný podezřelý dopustili více přestupků, které spolu souvisejí, jejichž*

¹⁴⁴ PEŘINOVÁ, E., *Správněprávní trestání mladistvých v režimu přestupkového zákona*, *Správní právo*, 2011, s. 210-211. [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravnepravni-trestani-mladistvych-v-rezimu-prestupkoveho-zakona.aspx>

¹⁴⁵ MVČR, 2018, s. 59. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

¹⁴⁵ § 88 odst. 4 ZOPŘ

¹⁴⁶ Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, § 88 odst. 4

¹⁴⁷ JEMELKA, L. § 88. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 784. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwe2zvgm&rowIndex=0>

*skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy a k rozhodnutí o těchto přestupcích je příslušný též správní orgán, projednají se ve společném řízení, jestliže je to nezbytné z hlediska zjištění stavu věci a není to na újmu mladistvého podezřelého.*¹⁴⁸ V případě věty druhé upravuje možnost vést společné řízení mladistvého pachatele s dospělým pachatelem, přičemž podmínky pro vedení tohoto řízení jsou ještě více zpřísněny. Dle stejného autora vyvstává v rámci společného řízení mladistvého s dospělým pachatelem potřeba, vést toto společné řízení pouze za účelem dostatečného zjištění skutkového stavu (nestačí tedy požadavek pouhé „vhodnosti“ jako je tomu u věty první, ale „potřeba“) a dále takové řízení nesmí být na újmu mladistvého. Pro úplnost dodává, že se jedná o obdobné ustanovení § 38 ZSM, ve kterém je konání společného řízení mezi mladistvým pachatelem a dospělým pachatelem stanoveno možné pouze výjimečně v případech, kdy to vyžaduje objektivní objasnění věci a zároveň to není na újmu mladistvého pachatele.¹⁴⁹

5.5. Příkaz a příkaz na místě

Příkaz je dle Fialy institut, sloužící ke zrychlení a zjednodušení přestupkového řízení, když slouží ke dvěma účelům. Příkaz je za prvé vydán jako nepravomocné rozhodnutí o přestupku, přičemž není-li proti němu podán v zákonem stanovené lhůtě (osm dní) opravný prostředek (odpor), stane se pravomocným a za druhé slouží jako náhrada oznámení o zahájení přestupkového řízení, které by jinak muselo být pachateli zasláno dle § 78 odst. 2 ZOPŘ. Příkazem je možné ukládat toliko správní tresty, nikoliv však od nich upustit. Pro příkaz platí zásada *zákazu reformace in peius* (zákaz změny k horšímu).¹⁵⁰

Příkaz je upraven v § 90 ZOPŘ, kdy se v odst. 2 tohoto ustanovení nalezneme omezení týkající se mladistvých pachatelů, kterým se vylučuje rozhodnutí příkazem v případě mladistvého pachatele, vyjma správního trestu pokuty ukládané příkazem na místě. Zmiňované omezení platí dle Ondrušové i za situace, kdy mladistvý pachatel dosáhne v průběhu přestupkového řízení zletilosti. Rozhodující je tedy skutečnost, že se v době spáchání přestupku jednalo o

¹⁴⁸ 88 odst. 4 ZOPŘ

¹⁴⁹ JEMELKA, L. § 88. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., 2017, op. cit., s. 784. Beck-online [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptemrbg5pwe2zvqm&rowIndex=0>

¹⁵⁰ ŠKUREK, M., In: FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E., ŠKUREK, M., et al.: 2017, op. cit., s.194

mladistvého pachatele. Z uvedeného vyplývá potřeba náležitě zjišťovat totožnost pachatele, zejména jeho věk. Pokud by se tedy jednalo o případ, kdy by u sebe obviněná osoba neměla průkaz totožnosti a nešlo by její totožnost zjistit ani jiným způsobem, nemohlo by být s ohledem na nejistotu v totožnosti obviněného rozhodnuto příkazem. Další možnou variantou může být situace, během které by došlo k prokázání falešného dokladu mladistvým pachatelem a s tím by bylo nadále zacházeno jako s dospělým pachatelem. V uvedeném případě je nutné postupovat dle § 100 SŘ, tedy v rámci řízení o obnově řízení.¹⁵¹

Jak již bylo uvedeno, z výše uvedeného omezení rozhodnutí příkaz v rámci mladistvých pachatelů existuje výjimka, kterou je uložení správního trestu pokuty příkazem na místě (dříve blokové řízení), přičemž tato pokuta může být mladistvému uložena do částky 2 500 Kč. Prášková uvádí, že tato úprava bývá někdy kritizována, neboť proti pokutě příkazem na místě není možné použití opravného prostředku, přičemž je třeba zohlednit, že mladiství pachatelé si mnohdy nedokáží dostatečně uvědomit důsledky podepsání (příkazového) bloku a dále, že se o uložení správního trestu mnohdy ani jejich zákonní zástupci nedozví, neboť mladiství je mohou např. ze strachu o této skutečnosti neinformovat. Na druhou stranu se objevují argumenty, které zdůrazňují presumpci způsobilosti a odpovědnosti mladistvého pachatele v průběhu řízení, což bylo i judikováno již zmíněným rozsudkem Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 65/2009-39 ze dne 22. 01. 2010.¹⁵²

5.6. Zákonný zástupce a opatrovník mladistvého

V přestupkovém řízení s mladistvým pachatelem náleží určitá procesní práva rovněž zákonnému zástupci mladistvého, případně opatrovníku mladistvého a OSPOD. O zákonném zástupci opatrovníka pojednávají ustanovení § 855–975 OZ, přičemž se bude obvykle jednat o rodiče mladistvého a pro případ, že je jejich rodičovská zodpovědnost omezena, resp. jsou jí zbavení úplně, nastupují jiné osoby, u kterých je dítě v péči. Přestože výše uvedený zákonný zástupce, opatrovník, ani OSPOD nevystupují v řízení jako účastníci řízení, jsou jim přiznávána určitá procesní práva za účelem posílení ochrany mladistvého, a to konkrétně v § 72 odst. 1, který stanoví, že: „*Zákonný zástupce a opatrovník*

¹⁵¹ ONDRUŠOVÁ, M., ONDRUŠ, R., VYTOPILO, P., 2017, op. cit., s. 622

¹⁵² PRÁŠKOVÁ, H., 2017, op. cit. s. 396-397

*mladistvého obviněného a orgán sociálně-právní ochrany dětí má právo na vyrozumění o zahájení řízení, právo navrhnout důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení, právo na poskytnutí informací o řízení potřebných k hájení práv a oprávněných zájmů mladistvého obviněného, právo vyjádřit v řízení své stanovisko, právo nahlížet do spisu, právo účastnit se ústního jednání a být přítomen při všech úkonech v řízení, právo vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k jeho podkladům, právo na oznámení rozhodnutí, právo podat odvolání ve prospěch mladistvého obviněného proti rozhodnutí o přestupku nebo proti rozhodnutí o schválení dohody o narovnání a právo podat žádost o obnovu řízení nebo o vydání nového rozhodnutí. Zákonný zástupce a opatrovník mladistvého obviněného má právo zvolit mladistvému obviněnému zmocněnce.*¹⁵³

Ve zbývajících odstavcích zmiňovaného ustanovení jsou vymezeny podmínky, za kterých může správní orgán usnesením rozhodnout, že procesní práva stanovená v odst. 1 ZOPŘ bude vykonávat pouze OSPOD.¹⁵⁴

5.7. Nárok na náhradu škody

V přestupkovém řízení lze rovněž projednat řízení o náhradě škody a o vydání bezdůvodného obohacení dle § 89 ZOPŘ. V případě, že by byl škůdce mladistvý pachatel, odpovídal by dle § 2920 OZ za škodu jen tehdy, byl-li způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. Ve druhém odstavci zmiňovaného ustanovení je dáno právo poškozenému tuto podmínku prolomit, a to v případě, že by se se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného bylo považováno za spravedlivé, aby škůdce jím způsobenou škodu i přesto nahradil.¹⁵⁵ Půjde i o situace, kdy je například deliktně nezpůsobilý škůdce pojištěn, neboť by bylo nespravedlivé, aby toto pojištění nebylo použito k náhradě škody poškozeného a naopak, bude-li pojištěný poškozený, bylo by nespravedlivé požadovat náhradu po mladistvém.

„V každodenním životě se běžně setkáváme se situacemi, kdy dítě způsobí škodu, protože na ně jeho rodiče nedostatečně dohlíželi. Uplatnit právo na náhradu škody je možné za určitých předpokladů nejen vůči dítěti, ale také vůči osobě, která měla povinnost na ně řádně dohlížet. Struktura odpovědnosti osob s povinností

¹⁵³ § 72 odst. 1 ZOPŘ

¹⁵⁴ MVČR, 2018, s. 58. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

¹⁵⁵ § 2920 odst. 1 a 2 OZ

dohledu i samotných škůdců, kteří nejsou plně svéprávní, však nepatří k nejpřehlednějším a leckdy je k dovození jejich povinnosti nahradit škodu zapotřebí znát i širší souvislosti.“¹⁵⁶

Za škodu pak společně a nerozdílně s mladistvým pachatelem odpovídá dle § 2921 OZ i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled, přičemž není-li škůdce pro svůj věk povinen k náhradě škody sám, poškozenému uhradí škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.¹⁵⁷ S uvedenou právní úpravou se autor této práce ztotožňuje, neboť při splnění požadavku ochrany mladistvých pachatelů, chrání rovněž finančně chudší poškozené a zároveň motivuje rodiče, aby svému potomkovi věnovali dostatečnou pozornost a péči.

¹⁵⁶ LOVĚTÍNSKÝ, V., *Odpovědnost osoby s povinností dohledu v českém deliktním právu aneb jak je to s těmi dětmi na hřišti. Právní rozhledy*. 2018, č. 9, s. 305-310

¹⁵⁷ § 2921 OZ

6. Komparace vybraných změn právní úpravy správního trestání

Dne 1. července 2017 nabyl účinnosti ZOPŘ, který zrušil a nahradil zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích, a tím do značné míry mění do té doby, zhruba 26 let trvající koncept přestupkového práva. Práce na reformě přestupkového řízení započaly již v 90. letech minulého století, přičemž dlouhé trvání do její konečné podoby způsobovalo zejména čekání na dokončení trestní reformy, která byla v mnohých institutech inspirací pro přestupkovou úpravu.¹⁵⁸

Pojem přestupku se od předchozí právní úpravy liší zejména zdůrazněním společenské škodlivosti, tedy svým materiálním pojetím, přičemž je upraven v § 5 ZOPŘ takto: „*Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.*“¹⁵⁹

Okolnosti vylučující protiprávnost podle předchozí úpravy, jsou dle ZOPŘ doplněny o instituty *svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně*. Mezi důvody zániku odpovědnosti za přestupky ZOPŘ řadí *uplynutí promlčecí doby, smrt fyzické osoby, zánik právnické osoby* (nemá-li právního nástupce) a *amnestii* udělenou prezidentem republiky (§ 104 ZOPŘ).

ZOPŘ dále upouští od užívání termínu *správní sankce*, který nahrazuje *správními tresty*, přičemž souhlasím s názorem Hendrycha, že termín *správní trest* je zvolen vhodněji s ohledem na vystižení podstaty tohoto právního následku.¹⁶⁰ „*Zákon opouští sankci zákazu pobytu (zavedenou do našeho přestupkového práva v roce 2013 a vyvolávající již od počátku určité kontroverze) a konstruuje zveřejnění rozhodnutí o přestupku (právnické osoby či podnikající fyzické osoby) jako zcela nový správní trest.*“¹⁶¹ V předchozí úpravě byla tato sankce (správní trest) vyloučena jen v případě mladistvého pachatele.

Rovněž došlo ke změně v označení blokového řízení, nově je tak v ZOPŘ pojednáváno o příkazním řízení na místě, kdy se pro mladistvé pachatele kromě názvu ničeho nezměnilo.

Z předchozí úpravy se rovněž nedochovaly tzv. návrhové přestupky, které byly zahajovány na základě návrhu (typicky) osoby postížené přestupkem. Nově

¹⁵⁸ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 11

¹⁵⁹ § 5 ZOPŘ

¹⁶⁰ PRÁŠKOVÁ, H., In: HENDRYCH, D. a kol., 2016, op. cit., s. 328

¹⁶¹ MALAST. J., 2018, op. cit. s. 97

jsou tedy všechny přestupky projednávány z moci úřední povinnosti (*ex officio*), přičemž se pro některé z nich (např. urážka na cti) vyžaduje souhlas osoby postižené přestupkem. Tento souhlas však dle Mártona není vyžadován v případě, je-li přestupkem postižen nezletilý, tedy osoba mladší 18 let. Pokud by osoba postižená přestupkem dovršila zletilost v průběhu řízení o přestupku, vzniká tím povinnost správního orgánu zjistit stanovisko této osoby ohledně udělení souhlasu k pokračování v řízení o přestupku. Zastávám stejný názor výše zmiňovaného autora, když nespátřuji hranici osmnáctého roku za racionálně odůvodnitelnou, neboť v trestním řízení, které probíhá logicky v důsledku závažnějších deliktů, lze stíhání vyloučit pro absenci souhlasu osoby starší patnácti let. Současně zákon nepamatuje na osoby, které nabyly svéprávnosti dříve než dovršením osmnáctého roku života.¹⁶²

Nově je zaveden institut podmíněného upuštění od uložení správního trestu (§ 42 ZOPŘ), který je alternativou k potrestání pachatele. Blíže je tento institut popsán v hmotněprávní části této diplomové práce.

Jako poslední si v této kapitole porovnáme ústní jednání, které rovněž prošlo změnami. Dle § 74 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb. bylo ústní jednání v I. Stupni povinné, zatímco § 80 odst. 1 ZOPŘ je dána možnost, nikoliv však povinnost, aby správní orgán nařídil ústní jednání, případně jej nařídil na požádání obviněného je-li to nezbytné k uplatnění jeho práv. Z uvedeného platí dle odst. 2 zmiňovaného ustanovení výjimka, a to v případě jedná-li se o řízení s mladistvým pachatelem.¹⁶³

¹⁶² MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 205

¹⁶³ MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B, 2017, op. cit., s. 206

7. Osobnost pachatele z hlediska psychologie

Vymezení pojmu pachatele nalezneme v § 13 ZOPŘ, přičemž se dle Práškové zásadně jedná o každou fyzickou osobu (občan České republiky, cizinec i osoba bez státní příslušnosti), která svým zaviněným jednáním bezprostředně spáchala přestupek.¹⁶⁴ Dle zmiňovaného ustanovení postačí rovněž pokus, je-li trestný. K zavinění se vyjadřuje Nejvyšší správní soud, když jej ve svém rozhodnutí č. j. 4 As 40/2007-53 konstatuje, že: „zavinění bývá obecně definováno jako psychický vztah pachatele k vlastnímu protiprávnímu jednání. Tento vztah je vyjádřen buď jako přímý nebo nepřímý úmysl, nebo jako vědomá či nevědomá nedbalost.“¹⁶⁵ Pachatelem přestupku může být dále i tzv. nepřímý pachatel. Tedy osoba, která ke spáchání přestupku užila jiné fyzické osoby, jež není za přestupek ze zákonných důvodů odpovědná (např. věk, nepřičetnost). Totéž platí i v případě užití právnické osoby ke spáchání přestupku. Poslední možností, kdy půjde o pachatele přestupku, je po vzoru trestního práva organizátor, návodce či pomocník.¹⁶⁶

Mladistvého pachatele jsme si vymezili již na začátku této práce, přesto pro připomenutí zopakují, že se jedná o jedince ve věku od patnáctého roku nepřesahující osmnáctého roku věku. *„Protiprávní jednání dětí a mládeže je vážným problémem na celém světě, Českou republiku nevyjímaje. V současném zrychleném světě děti dospívají po fyzické stránce velmi rychle, zrání duševní však probíhá mnohem pomaleji. Společensky závadné chování ve věku, kdy si člověk buduje vlastní hodnotový systém, hledá své místo a uplatnění mezi ostatními, může být znakem poruchy jeho dosavadního vývoje, nevyhovujících vnějších podmínek, v horším případě vážnějšího narušení osobnosti“*¹⁶⁷

Dle Matouškové bývá delikt ní jednání mladistvých označováno rovněž jako *juvenilní delikvence*. Juvenilní delikvence pak dle stejné autorky pramení zejména z nedokončeného individuálního a sociálního vývoje jedinců, jejichž pohled na svět je zaměřen převážně egocentricky, mají zpravidla snížený intelekt a lze u nich pozorovat rozvinuté špatné návyky ve všech oblastech (např. pracovní, společenské, kulturní). Z hlediska výchovné činnosti jsou tito jedinci často snadno ovlivnitelní a při správném odborném vedení se dají relativně dobře napravit, neboť

¹⁶⁴ PRÁŠKOVÁ, H, 2013, op. cit., s. 124

¹⁶⁵ Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2007, č. j. 4 As 40/2007-53

¹⁶⁶ § 13 ZOPŘ

¹⁶⁷ MATOUŠKOVÁ, I., *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2013, s. 15

sklony k deliktnímu chování u nich nejsou ještě hluboce zakořeněny. Právě tuto výchovnou či nápravnou stránku je třeba upřednostnit u mladistvých pachatelů před aspektem trestajícím, neboť s ohledem na věk, ve kterém dochází k vývoji mladistvého, lze správnou aplikací odborného vedení mladistvého zabránit dalšímu možnému deliktnímu chování v budoucnu a docílit tak jeho nápravě.¹⁶⁸

Stejná autorka rozděluje mladistvé pachatele na dvě skupiny. Prvně se jedná o *chronické pachatele*, kteří už od velmi raného věku (mezi 6.-12. rokem) nezvládají své chování a brzy tak dochází ke konfrontaci se zákonem. Agresivita jejich chování se s přibývajícím věkem stupňuje, stejně tak četnost deliktů, přičemž kriminální chování takového jedince přechází i do dospělosti. Oproti tomu jsou za *mladistvé delikventy* považováni ti jedinci, u kterých k problémovému chování dochází až později, přibližně mezi 12.-15. rokem. Jejich deliktní jednání, kterého se dopouštějí spíše příležitostně, pramení zejména se vzdorem vůči rodině. U této kategorie delikventů vyvstává potřeba předcházet jejich tzv. rizikovým faktorům, mezi které řadíme např. špatnou výchovu, zanedbávání dětí, nezvladatelný temperament nebo disfunkční rodinu. Současně je potřeba pomáhat lidem ze slabších sociálních vrstev či osamělým matkám, která si často s chováním svých potomků nevědí rady.¹⁶⁹

¹⁶⁸ MATOUŠKOVÁ, I., 2013, op. cit., s. 16

¹⁶⁹ MATOUŠKOVÁ, I., 2013, op. cit., s. 114

Závěr

Ve své diplomové práci se autor zaměřil na správní trestání mladistvých pachatelů za jimi spáchané správní delikty, neboť má za to, že tato problematika představuje v dnešním světě stále aktuálnější téma, které by si zcela jistě zasloužilo větší pozornosti, ať už ze strany zákonodárců, tak ze strany odborné, ale i laické veřejnosti.

Účelem této diplomové práce bylo zejména upozornit na nedostatečnou právní úpravu mladistvých v rovině správního trestání a dále na absenci odborného proškolení pracovníků věnujících se mladistvým pachatelům.

V úvodu této práce autor položil otázku, směřující k objasnění toho, zdali je současný stav právní úpravy vztahující se k mladistvým pachatelům v rámci správního práva trestního dostačující či nikoli.

Při snaze k zodpovězení výše uvedené otázky se autor uchýlil k bližšímu prostudování právních předpisů včetně souvisejících soudních rozhodnutí, a dále též přistoupil k rešerši odborné literatury a článků. Při této rešerši autor zaznamenal potvrzení své premise, vyslovené již v úvodu této práce, že správní trestání mladistvých pachatelů není v našem právním řádu dostatečně upraveno a rovněž, že tato problematika nepředstavuje častý námět odborných textů a článků. Autor tento znatelně menší zájem ze strany zákonodárců a odborných autorů shledává jako krajně neadekvátní.

Autor se dále zabýval předchozí právní úpravou a následně ji porovnával s právní úpravou stávající, přičemž po této komparaci autor konstatuje, že ani po přijetí nové právní úpravy (od účinnosti ZOPŘ) se v rámci mladistvých pachatelů žádných velkých změn nedostalo. Mladistvým je zde věnováno pouze minimum ustanovení zakotvených převážně v hlavě IX. ZOPŘ, které si lze jen stěží představit jako náležitě obsáhlou právní úpravu, jež by dostála účelům a základním cílům, které si správní právo pro trestání mladistvých pachatelů ukládá.

Dále by bylo dle autora vhodným řešením, aby byl po vzoru trestního práva vytvořen ucelený a systematický kodex, který by obsahoval komplexní úpravu (hmotněprávní i procesněprávní) správního trestání mladistvých pachatelů, jež by reflektovala aktuální vývoj moderní společnosti, zejména vývoj mladistvých, který výstižně ilustrovala Matoušková, jejíž slova jsou citována v sedmé kapitole této práce.

Mezi další prvek, který bylo žádoucí do správního trestání mladistvých pachatelů vnést, je dle autora správní trest veřejně prospěšných prací, jenž by představoval obdobu stejnojmenného trestu v trestním právu. Autor by zavedení tohoto druhu správního trestu považoval za vhodné rozšíření druhů správních trestů, tím spíše v rámci mladistvých pachatelů, neboť pro ty by veřejně prospěšné práce představovaly mnohem účelnější variantu správního trestu, než je tomu například u pokuty. Uložení pokuty mladistvému pachateli je z autorova pohledu téměř bezúčelné, neboť se ve většině případů bude jednat o pokutu nepřímo uloženou zákonnému zástupci či jiné osobě, která za mladistvého pokutu uhradí. Oproti tomu výkon veřejně prospěšných prací by mladiství pocíťovali znatelněji, neboť by byli nuceni podrobit svůj volný čas k odpracování svého protiprávního jednání. V případě poškození třetí osoby, by si pak mladiství mohli způsobenou újmu odpracovat přímo u poškozeného. Takový druh správního trestu pak autor považuje za navýsost účelný. Nad rámec uvedeného má autor za to, že by při ukládání jakékoliv pokuty mladistvému, tím spíše dítěti mladšímu patnácti let, měl mít správní orgán povinnost informovat zákonného zástupce. Dle autora by se tak zabránilo tomu, aby nedocházelo k tzv. dětským exekucím za pokuty, které mladiství z jejich nerozvážnosti či strachu z rodičů zamlčeli. Toto téma je aktuálně diskutované poslanci v rámci přijetí novely exekučního řádu.

Dále by autor uvítal přijetí více druhů institutů, obdobného druhu, jakým je od přijetí ZOPŘ *Narovnání*, které přináší vítaný restorativní prvek do správního trestání a formu zadostiučinění ve vztahu k poškozenému.

V neposlední řadě autor spatřuje zásadní nedostatek oproti trestnímu právu v absenci požadavku proškolení pracovníků, kteří vedou řízení s mladistvými pachateli. Přítom odborné vedení a správné jednání s mladistvými pachateli může dle autora mnohdy představovat významnou roli v procesu jejich nápravy a zamezení případné recidivy mladistvého pachatele.

K vnesení praktického pohledu autora na problematiku mladistvých a jeho úvahy *de lege ferenda*, přispěly neopomenutelnou měrou poznatky z činnosti přestupkového oddělení úřadu pro Městský obvod Pardubice I – střed.

I přesto, že v současné době není naplánována žádná legislativní změna, kterou by zákonodárce posílil problematiku správního trestání mladistvých, je autor přesvědčen, že se řešení této otázky dostane do popředí projednávaných věcí, po které se oblasti správního trestání mladistvých dostane dlouho očekávaného

komplexního a uceleného zpracování tak, jak by si vzhledem ke své důležitosti zasloužila.

Resumé

The compiled diploma thesis deals with the juvenile offenders. The main goal of this diploma thesis called “Administrative punishment of juveniles” is the assessment of current legislation related to the punishment of juvenile delinquents for administrative offenses committed by them. In this thesis, the author deals with substantive and also procedural legal modifications in relation to juvenile offenders, while pointing to the gaps in the legislation for which an analogy with criminal law is an essential part of the administrative punishment of juveniles.

The thesis is divided into seven chapters. The first chapter is focused on the interpretation of the concept of administrative punishment with reference to the history of this institute. The second chapter is devoted to source of criminal law and the importance of analogy with criminal law. The third chapter defines the responsibility of juvenile offenders for their administrative offences. The fourth and the fifth chapters are, according to the author, the main part of this thesis, as they contain substantive and procedural specificities of the administrative criminal proceedings of juvenile offenders. The sixth chapter is focused on the comparison of the current legislation with the previous legislation, namely within the institutes concerning juvenile offenders. In the last chapter, the author depicts juvenile offenders from a psychological perspective.

On the basis of all authors findings, the author concludes that it is necessary to consider the adoption of a new comprehensive legal regulation consisting of development of a comprehensive code of aimed exclusively at juvenile offenders following the example of criminal law, as this issue deserves to be.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

- BOHADLO, D., POTĚŠIL, L. a POTMĚŠIL, J. Správní trestání z hlediska praxe a judikatury. V Praze: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1.
- ČERVENÝ, Z. O správních sankcích. IN: OTRATA, V. LUKEŠ, Z. BOGUSZAK, J. a kol Sborník prací z veřejného práva k 65. narozeninám profesora dr. Pavla Levita. Praha: Universita Karlova, 1967, s. 35-39
- FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ E., ŠKUREK, M. Správní právo trestní. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-219-6.
- HENDRYCH, D. Správní právo: obecná část. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1.
- CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-583-8.
- JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-666-1. Zdroj: www.beck-online.cz
- JELÍNEK J., MELICHAROVÁ, D. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou: (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): podle právního stavu k 1.9.2004. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5.
- KOPECKÝ, M., *Správní právo. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-727-9
- MATES, P. Základy správního práva trestního. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8.
- MATOUŠKOVÁ, I. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
- MÁRTON, M., GONSIOROVÁ, B. Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi. Praha: Leges, 2017. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-200-4.
- PRÁŠKOVÁ, H. Nové přestupkové právo. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9.

- PRÁŠKOVÁ, H. Základy odpovědnosti za správní delikty. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3614 s. Zdroj: www.beck-online.cz
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vydání. Praha: 2011, 988 s. Zdroj: www.beck-online.cz

Odborné články:

- PRŘINOVÁ, E., Správněprávní trestání mladistvým v režimu přestupkového zákona, Správní právo, 2011.
- ZEZULOVÁ, J. Několik poznámek k výzkumu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže.“ Státní zastupitelství, 2011, roč. 9, č. 1-2.
- LOVĚTÍNSKÝ, V., Odpovědnost osoby s povinností dohledu v českém deliktním právu aneb jak je to s těmi dětmi na hřišti. Právní rozhledy. 2018, č. 9

Právní předpisy

- Zákon č. 250/2016 Sb., Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Zákon č. 251/2016 Sb., Zákon o některých přestupcích
- Zákon č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
- Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním
- Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Úřední věstník Evropské unie
- Evropský kodex řádné správní praxe. Evropský veřejný ochránce práv
- Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a protokolu na tuto Úmluvu navazujících.

Judikatura:

- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 28. února 2011, sp. zn. 8 As 82/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1053/2011
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn.: Pl. ÚS 33/97
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn.: 1 As 96/2008 (1856/2009 Sb. NSS)
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn.: 2 As 20/2006-47
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, sp. zn.: III.ÚS 2523/10
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2017, sp. zn.: 6 Afs 169/2016-42
- Nález Ústavního soudu č. 405/2002 Sb. ze dne 13. srpna 2002
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, č. j. 5 As 65/2009-39
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2008, č. j. 9 As 7/2009-76
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2007, č. j. 4 Afs 23/2003-112
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2146/2000
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009-39
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2007, č. j. 4 As 40/2007-53

Ostatní:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016
- MVČR, Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (2. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 19. ledna 2018)
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy CM/Rec (2018)11